

(0145)

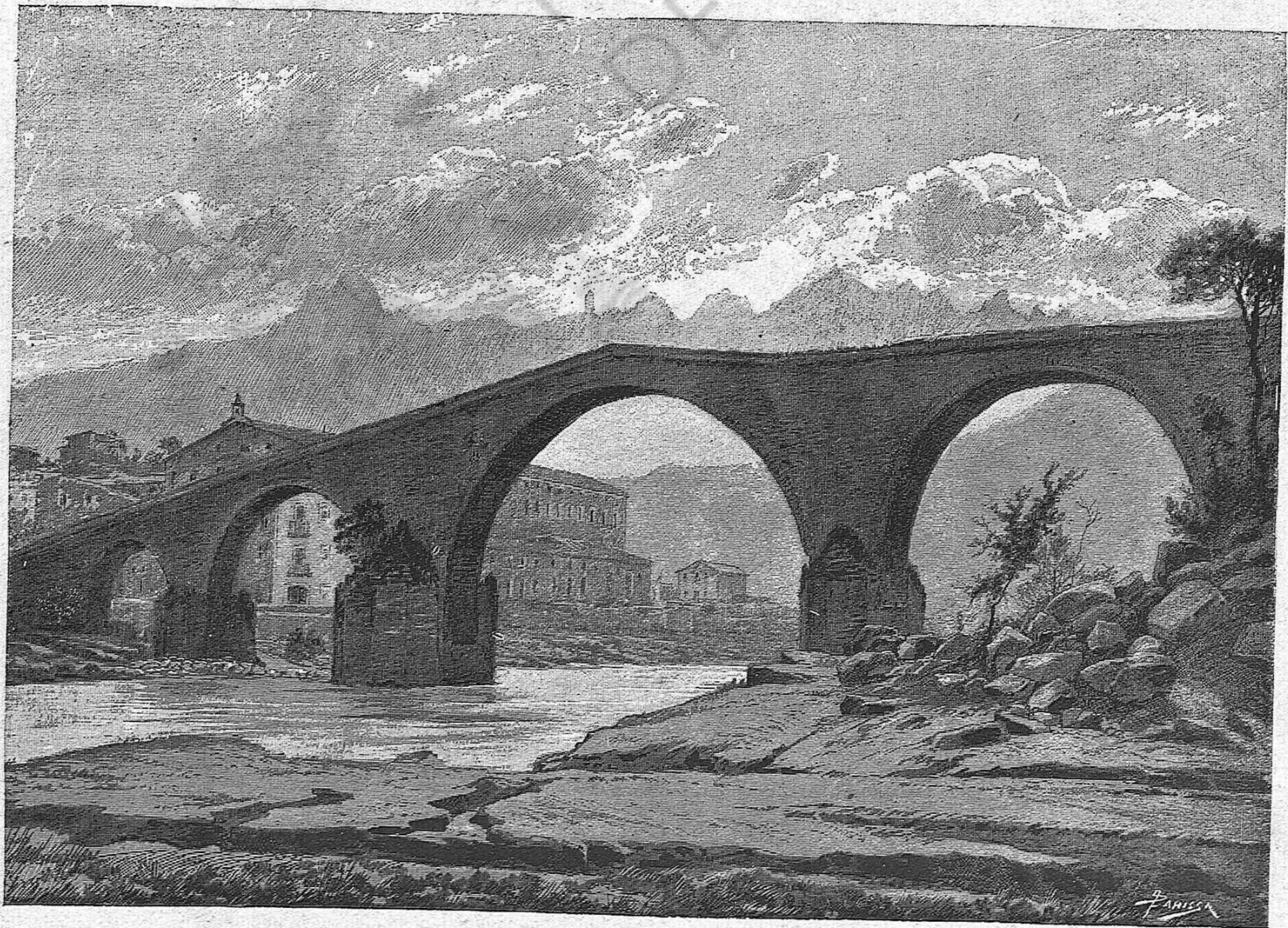
PERIODICH QUINZENAL ARTÍSTICH, LITERARI Y CIENTÍFICH

Any V

Barcelona 15 de Desembre de 1884

Núm. 124

Se publica 'ls dias 15 y últim de cada mes					Fundador: Carlos Sanpons y Carbó	Se publica 'ls dias 15 y últim de cada mes		
PREUS DE SUSCRIPCIÓ	ANY	SEMESTRE	TRIMESTRE	MES	DIRECTOR	PREUS DE SUSCRIPCIÓ PAGANT EN OR	ANY	SEMESTRE
Espanya.	60 rals	32 rals	18 rals	6 rals.	FRANCESCH MATHEU	Cuba y Puerto-Rico.	3 pesos forts	3 pesos forts
Païssos de l' Unió Post.	80 "	44 "	24 "	"	Redacció-Administració: Jovellanos, 2 pral.	Filipinas, Méjich y Riu de la Piata.	6 " "	3'50 " "
Se paga per endavant. — Números solts 4 rals						Y en los altres païssos, los preus d' Espanya y ademés lo franqueig		

CASTELLBELL. — LO PONT VELL, PER J. PAHISA

SUMARI

TEXT—*Crònica general*, per Jascinto Laporta.—*Nostres grabats*.—*Lo follet del moit*, per Joseph Coroleu.—*Lo forjador* (poesia), per Simon Alsina.—*Lo pessebre*, per Joseph Franquesa y Gomis.—*Lo vas de llàgrimes*, per Francisco Maspons y Labrós.—*La befe-tada* (continuació), per Narcís Oller.—*Montserrat en la posta de sol* (poesia), per Joseph Calonge E.—*Ramon Lull* (acabament), per M. Menéndez Pelayo.—*Festí en las voras del Rhon* (poesia), per J. Blanch y Romani.—*Carretera provincial de Esparraguera a Manresa ab ramal a Olesa*, per F. X. Tobella.

GRABATS.—*Castellbell. Lo pont vell*, per J. Pahissa.—*Castellbell. Lo pont nou*, per J. Pinós.—*Madrid vell*.—*Los zeibechs de l'exèrcit turch*.—*Dionísio y Ariadna*.—*Escala de la Latina, a Madrid*.

CRÒNICA GENERAL

Aquest any no plorarán los barcelonins amichs de festes y de fires; vindrà la diada de Sant Tomás, y encara durarán les festes populars que, no havent pogut tenir lloch per la Mercè, avuy mateix se comensan. Per ara no 'n puch dir gran cosa; elles m' naurán de donar materia pera la crònica vinent; però mentres tant ja 's pot dir que ahir al vespre 's van inaugurar solemnement y que va recórrer los principals carrers d' aquesta ciutat una lluhida comitiva en la que, apart del element oficial, hi figuravan divuyt societats euterpenses, varies altres associacions y representants d' alguns barris, junt ab algunes músiques militars y la banda municipal. Les societats corals van cantar en la plassa de Sant Jaume l' himne *Gloria a Espanya*, de Clavé, que produí, com sempre, un grandíssim efecte.

Aquesta tarde s' han descobert les estàtues col·locades en les entrades del Parch, y que representan la Agricultura, la Marina, lo Comers y la Industria; s' ha descobert així mateix la preciosa estàtua del célebre naturalista catalá don Jaume Salvador, que ha valgut á son autor, lo senyor Alentorn, los més entusiastes elogis.

Encara no s' acaba aquí la crònica de les solemnitats d' avuy; aquesta mateixa tarde ha tingut lloch la inauguració del monument á Aribau, aixecat en la terrassa del Parch. Lo secretari de la comissió, don Damás Calvet, llegí una memoria històrica sobre l' erecció del monument, se descobrí tot seguit l' estàtua y 'l senyor Pirozzini feu entrega de l' obra á la ciutat de Barcelona, llegint ab tal motiu un eloqüent y entusiasta discurs que meresqué ésser frenèticament aplaudit, com ho foren les paraules que á continuació pronunciá l' alcalde senyor Coll y Pujol. Lo monument ha estat projectat pe'l distingit professor de la nostra escola d' Arquitectura don Joseph Vilaseca, y de l' estàtua n' es autor lo senyor Fuxá, prou conegut dels amants de l' art pera que necessite ferne 'l més petit elogi.

No cal dir que aquest vespre 's notava en les principals vies de la ciutat una animació desusada; que moltes botigues s' han mostrat enlluhernadores ab tanta riquesa y bon gust com s' ha vessat en los aparadors; y que pe'ls carrers que més s' han distingit en los guarniments y lluminaria es cosa de no podershi tranzitar. Entre aquests se pot ben dir que 'l carrer de Fernando se n' ha dut la palma; lo de la Boqueria, ab lo portal de l' entrada y ab los archs posats de banda á banda en tota l' extensió del carrer, fa molt bon efecte; no més hi falta que 'ls botiguers se vesteixin al estil de Morería y asseguts al taulell vajan fumant la pipa. L' alumbrat elèctric de la Rambla es una cosa espléndida; lo guarniment de banderoles es *cursi*: l' autor del pensament va tenir una hora tonta.

Prou per avuy; un altre dia acabarem la tasca de ressenyar les festes y fires d' enguany.

* * *

Va tenir lloch en lo dia anunciat, y en lo Teatre Principal, la funció á benefici de la familia del ma-

laguanyat violinista catalá don Andreu Fortuny. Se van representar dues comedies per la companyia del mateix colisseu; les senyorettes Musté y Wehrle van cantar algunes precioses melodies, acompayantles al piano 'ls senyors Laporta y Perona; lo distingit violinista don Climent Iburguren va ferse aplaudir estrepitosament tocant algunes dificilíssimes pesses ab una precisió y un colorit á que no estém gayre acostumats; y 'l senyor Vidiella ja no va fer res de nou, perque molt temps há que sabem qu' es un concertista habilíssim, y 'l qui volgués discutir la justicia ab que tots lo reconeixém per veritable mestre, no lograría més que posarse en ridícol.

En quant al violinista senyor Iburguren, lo públich barceloní tindrà ocasió de jutjarlo ab complet coneixement á no trigar gayre, ja que, segons tinch entés, per cap-d' any comensará á donar una bona serie de concerts en un conegut establiment de nostra ciutat.

* * *

M' ha vingut á les mans un prospecte de *Lo Rat-Penat*, periódich literari quinzenal, que será ecó de la «Societat d' amadors de les glories valencianes» y 's publicarà baix la direcció del conegut escriptor don Constanti Llobart; en dit periódich hi colaborarán distingits escriptors de Catalunya y Mallorca. *Lo Rat-Penat* es un campeó de la nostra causa; benvingut sia.

També he fullejat lo volum que conté les composicions premiades en lo certámen celebrat enguany per lo *Centro de Lectura* de Reus; no es lo lloch aquest de ferne un detingut judici; no puch fer per ara altra cosa que recomanarlo al lector, segur de que m' agrahirán que 'ls haja cridat l' atenció sobre aquest important llibre.

Y ja que 's parla de publicacions, no será per de més consignar que la casa editorial de música de Clavé y C.^a ha posat á la venda la segona edició de la magnífica *Ronda de las lluhernas* (que forma part del idili *La nit al bosch* del mestre Rodoreda), y dues noves pesses pera piano originals dels nostres amichs senyors Sadurní y Barattá; es la primera un vals, *Lirio azul*; la segona, *Danza de los gnomos*, va acompanyada de una luxosíssima coberta.

* * *

La qüestió universitaria de Madrid va seguint lo seu curs; los estudiants están fermes en los seus propòsits, los-catedràtics lo mateix, y lo Govern ja no cal dirho. S' ha presentat per medi del ex-rector senyor Pisa Pajares la queixa corresponent als tribunals, al objecte de que 's processe al governador, al coronel Oliver y al seus subordinats; també alguns estudiants, segons diuhen, volen acudir á les Corts demanant l' acusació del ministeri. Los senadors per les Universitats s' han reunit á casa del senyor Moyano, no haventho pogut fer en lo mateix palau del Senat per una prohibició del president, que la premsa ha calificat d' arbitraria; la majoria va estar conforme en que 's tractava d' una qüestió que no tenia res que veure ab la religió ni ab la política; los senyors Magaz y Mena Zorrilla no son d' aquest parer, y per aixó no s' ha arribat á un acort; però naturalment s' hi arribará un altre dia, perque no 's pot deixar á mitj fer una cosa que s' ha comensat tan formalment y en que hi tenen empenyada la seva dignitat persones de tanta significació com les que duhen la bandera en aquesta empresa.

* * *

En lo Teatre Espanyol de Madrid s' ha estrenat lo drama d' Echegaray *La peste de Otranto*, que ha tingut un éxit extraordinari. L' autor va ésser cridat moltes vegades á l' escena y al sortir del teatre fou objecte d' una entusiasta manifestació. Per ara no coneixém més que alguns fragments de l'

obra y hem d' esperar que passe aqueixa febrada que segueix sempre als estrenos de les produccions dels autors notables pera que la crítica 's fassa ab lo degut repós y ab la fredor necessaria. Conste que aixó no vol dir de cap manera que s' haja de dubtar del talent que tothom reconeix en lo senyor Echegaray, y del que ha donat ben senyalades mostres en ses anteriors obres.

* * *

Los diaris de la Habana havian parlat ja dels treballs que se feyan pera la prompta inauguració del *casino* de la *Colla de Sant Mus*, y havian anat posant, com se sol dir, la mel á la boca dels lectors tot dihent com s' avansavan les obres ab una llesesa extraordinaria. Ara, per fi, 'ls diaris arribats darrerament de la capital de Cuba 'ns donan compte detallat de la festa ab que celebrá l' inauguració de son *casino* la entusiasta societat catalana.

Lo diumenge día 23 del passat, al dematí, la bandera de la *Colla de Sant Mus* fou portada en professó al nou local de la societat; al passar la comitiva per davant del *Centro Gallego* fou saludada per aquest ab disparos de bombas; en dita comitiva, á més dels socis de la *Colla*, hi figurava una comissió catalana arribada de Matanzas, una altra de la societat coral *Dulzuras de Euterpe*, y una banda de música; l' edifici estava completament ocupat per una distingida concurrencia convidada pera aquell acte, y als voltants hi formiguejava una gentada immensa. La premsa fa grans elogis del bon gust que ha presidit en lo decorat dels salons, així com en la disposició dels jardins y demés, que fa del nou edifici un local elegantíssim y digne del bon nom de que disfruta en la Gran Antilla la societat catalana. Lo gran ball de convit que doná aquella nit la *Colla de Sant Mus* fou molt concorregut, trobantse allí, entre altres distingides persones, los excelentíssims senyors Gobernador General y Gobernador civil de la provincia, y altres autoritats. La societat *Dulzuras de Euterpe* va cantar l' himne catalá *La Gratitud*, mereixent les més entusiastes felicitacions per sa magistral execució.

Los diaris parlan especialment d' una numerosa escuadra de limpia-botes que anava al davant de la comitiva al trasladarse al nou local la bandera de la *Colla*; los limpia-botes caminavan en files ben ordenades, portant tots la corresponent caixa penjada á l' esquena; á les senyals d' un que anava al davant y duya una corneta, 'ls limpia-botes executavan ab gran precisió varies evolucions; lo públich aplaudí als limpia-botes quan, haventse promogut unes rahons entre ells y 'l conductor d' un cotxe, se disposaren tots á defensarse ab los raspalls untats de betum y ab les caixes en l' ayre.

* * *

Ab igual entusiasme parla la mateixa premsa de la Habana d' una altra festa semblant á la ressenyada en les precedents ratlles. Lo dissapte 22 de Novembre, cap al vespre, s' inaugurá 'l nou local en que s' ha establert lo *Centre Catalá* de la Habana. La comitiva que acompanyá la bandera de la societat coral *Dulzuras de Euterpe* y una altra costejada pe'ls socis protectors anava precedida de una banda de música y seguía 'l curs senyalat, á la claror d' un centenar de blandons que duyan socis del *Centre*; passá per davant del *Centro Gallego* y fou saludada ab una salva de bombes. Los salons del nou local estavan ricament decorats y la concurrencia era escullida y numerosa. Se celebrá una ameníssima vetllada en que la societat *Dulzuras de Euterpe* cantá algunes composicions corals ab acompanyament d' orquesta; la secció dramática representá la comedieta *Un pa com unas hostias*; y la festa acabá ab un ball que durá fins á la matinada. En un dels intermedis de la funció la

Directiva del *Centre Català*, junt ab la comissió gestora, entregà al director de la Societat de Beneficència Catalana la clau d'una caixeta posada en un dels departaments pera recullir donatius en favor d'aquesta benèfica institució, en nom de la qual lo senyor Roig dona les gracies al generós *Centre Català*.

**

Tots los que parlan d'aqueixes festes celebrades pe'ls catalans de la Habana no tenen prou boca pera alabar la cultura dels nostres paysans, l'esperit de germanó que regna entre ells y lo punt que tenen en deixar ben sentat per tot ahont van lo nom de Catalunya; quan d'ells se tracta ja ningú 's sorpren de res, perque es general lo bon concepte que 's té format de lo que val la gent de la nostra terra.

En nom de la Redacció saludo desde aquestes columnes a les entusiastes societats catalanes de la Habana; que Deu benehesca y donga als nostres germans tota la ventura que 's mereixen.

**

En Palma de Mallorca ha mort lo distingit escriptor don Tomás Aguiló, l'iniciador del renaixement literari en les Balears. Numeroses comissions y particulars assistiren al enterro, que tingué lloch en aquella ciutat, prestant així 'l darrer tribut al malaguanyat escriptor mallorquí (q. a. c. s.).

**

Fa poch dies ha mort en París, a l'edat de trenta cinch anys, lo gran pintor Bastien Lepage. Tan aventatjat com modest, vivia gayre bé pot dirse pobre, retirat en lo barri de Montparnasse. Essent molt jove comensá a ferse admirar exposant en lo *Saló* de París un senzill retrato de son avi, y seguí sempre cultivant l'art ab entusiasme, sens desconéixer que no vendria fàcilment los seus quadros, perque la seva independència de caràcter no li permetia acomodarse al gust dels compradors, que generalment se deixan enlluernar ab qualsevol recurs de mala lley y no fan cas ni poden apreciar lo que val lo veritable estudi de la naturalesa, que pera ell fou sempre lo preferent; era un retratista de primer orde y d'aixó vivia gayre bé exclusivament. Los crítichs no han fet a Bastien Lepage tota la justícia deguda; però ni ell anyorava 'ls elogis de la crítica poch ilustrada (y casi tota peca de lo mateix), ni volia més recompensa que 'l goig íntim que li proporcionava l'art a que ab tanta fe s'havia consagrat.

**

Lo célebre escriptor y home polítich Mr. Eugeni Pelletan ha mort repentinament als setanta un anys de sa edat. En sa joventut fou redactor de *La France Littéraire* y més tart de *La Presse*; redactá després *Le Bien Public*, periódich inspirat per son amich Lamartine, y fou un dels principals redactors de *Le Siècle* y *La Estafette* y colaborador d'una pila d'importants publicacions; en 1868 fundá *La Tribune Française*, y fa molt poch temps qu'escribia encara en *Le Rappel*. Pelletan era un periodista actiu, un escriptor elegant é inspirat, un orador eloqüent, un propagandista incansable, un polítich entusiasta, sencer y honrat. Es autor d'una pila d'obres de genres diferents, y sobre tot de propaganda política.

Fou elegit diputat per primera vegada en 1863; però 's va trobar un pretext pera anular sa elecció y escloure de l'Assamblea a tan temible adversari del imperialisme; no 's pogué aquest lliurar de la ferma oposició de Pelletan quan fou reelegit y ocu-

pá un setial en la Cambra, obrintse pas entre 'ls primers oradors parlamentaris.

Reelegit en 1869, va combatre al ministeri Ollivier y votá contra la guerra ab l'Alemanya. Formá part del govern de la Defensa Nacional, fou senador en 1876, vicepresident de la Alta Cambra en 1879, qüestor del Senat, y, finalment, senador inamovible.

La Fransa ha perdut un entusiasta demòcrata, un gran literat y un ciutadà honradíssim.

J. LAPORTA

NOSTRES GRABATS

Castellbell.—Lo pont vell. Lo pont nou

Véjas l'article del senyor Tobella en altre lloch d'aquest número.

Madrid vell

Es curiós repassar aquests recorts que s'en portan los artistas en sas carteras de viatge, dels carrers y barris més típics de cada població, y més quan son d'una població important, d'una capital hont cada dia 's trasforman las antigas barriadas. Quan ja han desaparegut, los detalls més insignificants tenen importancia, per lo que pintan un poble y una època.

Los zeibechs en l'exèrcit turch

Un dels tipos més originals del exèrcit turch y que més cridan l'atenció del extranjer, es lo dels zeibechs. Representants d'una rassa forsa y resistent a la fatiga, son un dels principals elements d'aquell país, que pot fiarlos hi millor qu' a cap altre cos la defensa del territori.

Dionisio y Ariadna

Lo grabat d'aquest titol representa 'l magnífich frontó del teatre de Dresde, copiat segons una foto grafia. Es una obra notable en son gènere, y molt celebrada per los viatjers qu'han visitat aquella hermosa capital.

Escala de la «Latina», a Madrid

L'hospital de la *Latina*, fundat a Madrid lo 1512 per donya Beatriz Galindo y son marit lo general don Francisco Ramirez, porta aquest nom perque ab ell era coneguda donya Beatriz, qui tenia molts conexements y principalment lo de la llengua llatina.

Lo grabat que donem en aquest número representa l'escala principal, obra del moro Hazan, y marca en la arquitectura aquell període intermedj entre l'expulsió dels árabes y 'l renaxement.

Es una rarsa dintre Madrid trobar un detall arquitectònic del valor d'aquest.

LO FOLLET DEL MOLÍ

Al molí d'en Pere Anton hi passavan cosas molt estranyas. Tan estranyas, que molts no hi haurían volgut estar per tot l'or del món.

Deyan que cada vegada que 'l moliner cobrava una quantitat un xich grossa 's trobava a faltar diners, per més que procurés tancarlos y cobrarlos ben de amagat. Y no sols aixó, sinó que lo mateix passava quan entravan joyas a la casa, com si de tot s'hi hagués de pagar delme ó censal a un senyor invisible.

Los judicis temeraris, los escorcollaments inútils y las desguitarradas presuncions que emperamor de aixó feyan los habitants del molí, sos parents, vehins y coneguts, no cal dirho. Cadascú hi deya la seva y la major part dels que ho sabian se mostravan molt inclinats a pensar que allí hi devia haver un gran misteri.

Lo més particular del cas era que quan més atrefegats estavan buscant per tot arreu los diners ó la joya perduda, sentian de sobte una rialleta de mofa, seca y prima, y per més que busquessen de ahont sortia, may ho pogueren trobar. Naturalment, llavors s'esferehía tothom, apretavan a córrer y tancavan lo molí, no gosant a tornarhi fins al cap de una bona temporada y encara després que l'havían registrat desde 'l celler fins a las golfas y que 'l rector del poble havia exorcisat l'edifici per si acás hi havia mals esperits ó animetas no ben intencionadas.

Ja podeu afiguravos, minyons de Deu, quina anomenada tindria pe'ls voltants lo molí d'en Pere Anton. Los pagesos que hi duyan blat ó hi anavan a cercar farina no hi arribavan fins que ja era ben clar ni s'hi aturavan més enllá de la posta de sol.

Lo que es dormirhi ó passar de nits prop de la casa, ni somiarho.

Com la familia del molí era molt rica, no faltava qui deya que havia fet un pacte ab lo dimoni, qui en pago de las riquesas s'emportava al infern a tots los hereus de la casa. Altres asseguravan que, mentres a la nit dormían los homes del molí, treballava per ells una colla de diables, y que per aixó donava abast en Pere Anton a tota la feyna que li enviavan. Altres contavan que las nits de hivern, quan feya lluna, sortían del bósch unas grans manadas de llops que 's tiravan a la bassa del molí, convertintse llavors en donas d'aygua, ço es, en bruixas de las més dolentas.

Molts dels que tot aixó deyan, juravan haverho vist y tocat. Los que volían passar per valents trobavan gust en contar aquestos disbarats de part de vespre, sobre tot si feya temps de vents y trons y tenían donas pera escoltarlos, sols pe'l gust de sentir com deyan tapantse las orelles:

— ¡Calli, per l'amor de Deu! No conti aquestas cosas, ara, que tota m'esborrono.—

En cambi, los despreocupats, es dir, los que pensan que no fa home créurer lo que no 's pot entendre, deyan:

— Tot aixó es enveja. Si no hi hagués cap més molí que 'l d'en Pere Anton, ningú contaria aquestas falornias.

— ¿Y 'ls diners y las joyas que 's perden?— responían los altres. — ¿Y las riallas que se senten?—

Llavors s'enverinava la discussió, convertintse en barallas, y, després de molts crits y soroll, tothom se quedava con abans: aferrat a la seva y sens haver pogut tréurer en clar lo fet de la veritat.

Heus aquí que, després de molts generacions de moliners, que de pares a fills se deyan tots Pere Anton — vull dir per lo que toca als hereus, — a principis del nostre sigle vingué a quedar amo del molí y de la bonica heretat que 'l voltava un fill únich d'aquesta antiga familia, que fou lo més tronera y desbaratat de tots los Pere Antons haguts y per haver.

No era pas dolent perque fos mal cor; mes s'havía figurat que la vida era com una festa major ahont no tenia altra feyna que divertirse. Com a dítxosot y festiu no hi havia qui li passés la má per la cara, ni com a mandra tampoch. Quan se tractava de posarse a la taula, ell ensenyava 'l camí a tothom; quan se feya una cassera, anava al davant de tots; a las balladas ningú feya tanta fressa; pera montar a cavall y jugar a cartas, a botxas y a pilota, era l'áliga. En cambi, quan se parlava de treballar, li venían uns badalls y uns estiraments que may s'acabavan.

Mentres visqué son pare li feu veure 'ls ulls verts.

Quan son pare fou mort, no tingué més remey l' hereu que casarse, y llavors feya véurer las estrellas á la seva dona cada cop que 'l reptava. Al últim la pobre va acostumar-se á no dirli res y entre ella y 'ls mossos procuraren anar sostenint la parroquia del molí, que era gran y bona.

Mentrestant lo Pere Anton se la campava que era un contento. Festes majors, firas, mercats: tot ho seguí y per tot arreu era conegut com lo més tabola y gastador de la comarca. Malhauradament

tenia un viciot que per forsa havia de portarlo á un mal fi. Era jugador.

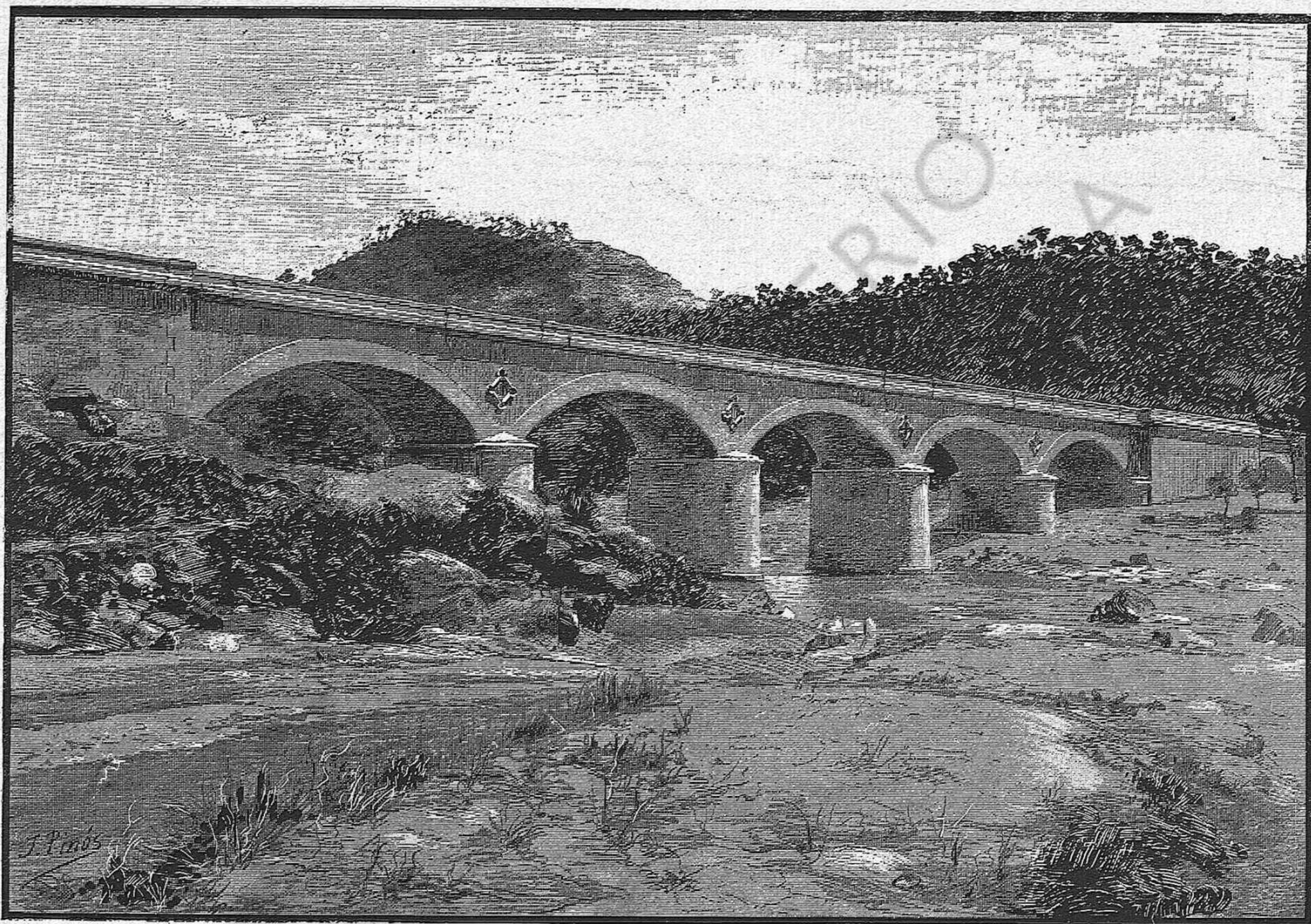
Á la mort de son pare havia trobat moltes unsas arreconadas y aná gastantlas fins que no va quedarne cap á la caixa. Després aná venent joyas, sens respectar ni las que ell mateix havia donat á la seva dona, y per fi tantas ne feu y tant doná que parlar, que no podent ella aguantarse més, se li va queixar amargament de sa mala conducta.

En Pere Anton havia perdut, estava enfurismat

y ella pagá la festa. Veyentse tan injustament maltractada, fugí plorant á casa de sos pares.

No tenint ja en Pere Anton qui li tirés la corda, s' entregá més que may al vici que 'l dominava, empenyant la casa y la hisenda ab la esperansa de rescabalar-se de lo que havia perdut.

La sort continuá essentli contraria. Tot ho va pérdrer, fins los diners que havia enmanllevat pera desempenyar sos bens. Llavors comensá á posarse trist y capficat, preveyent un desastre. Mentrestant

CASTELLBELL.—LO PONT NOU, PROJECTAT Y DIRIGIT PER D. MELCIOR DE PALAU

lo temps corria y anava atansantse 'l plasso fatal en que havia de pagar sos deutes ó quedar al carrer, foragitat com un malfactor de la casa dels seus pares.

Res li sonreya ni li donava esperansas. Las cartas cada día li eran més contrarias; los amichs fugían d' ell com de la peste, perque sempre demanava diners y ja no 'n tenia pera tornarlos.

Aixís arribá á la nit de la vigília d' aquell dia terrible. L' endemá havia de pagar una pila d' unsas y no tenia ni una pesseta.

Desesperat y aburrit de la vida, entrá al molí quan ja tothom dormia y, assentantse en un recó, se posá á rumiar. Totas sas calaveradas se li representaren la una darrera l' altra. Los joyosos romiatjes á cavall que havia fet tantas voltas rihent y cantant per colls y singles vers las hermitas més famosas; las firas tan animadas hont entre mils caps de bestiar circulavan á collas los seus companys, cercantse peia dinar plegats al mitj del prat, damunt de la verda y molsuda catifa de l' herba; los balls de festa major, ahont sempre era qui més lluhia per la riquesa de son vestit y la gracia ab que ballava, sens may cansarse; la taula del cassino damunt de la qual anavan

cayent las cartas y las dobletas com pluja menuda y ahont llampegavan ab fantástichs reflexos aquells munts d' or que tot sovint cambiavan de puesto...

Aquestos quadros encisadors passaren l' un darrera l' altre pe'l davant dels seus ulls, abrusats per las llágrimas del despit, esfumantse y desvanexentse molt prompte, com los vels de la boyra que 'l vent esquinsa. Després li quedá com un gran buyt al cor; una suhor freda li banyá 'l front y, tancant los punys, s' apretá 'ls polsos, demanant á Deu que li prengué la vida.

Aixís que acabava de fer aquesta sacrilega pregaria, ohí una rialleta seca, convulsiva y sarcástica que semblava sortir de sota terra.

— ¡Lo follet del molí! — cridá aixecantse tot sorprés en Pere Anton. — ¿Qué pot demanarme, si no tinch res? —

Y altra vegada torná á ohirse la rialla, més estrident y acostada que la primera volta. Semblava que 'l follet trobava un gust crudel en burlarse de sa desesperació.

En Pere Anton mirava de fit cap al cantó ahont ressonava la veu misteriosa. De prompte vegé ab

gran sorpresa que s' anava aixecant poch á poch una mola del molí, deixant passar alguns raigs de llum tots esmortuhits. Anava á acostarshi, quan reculá de sobte, mitj esferehit de lo que veyá.

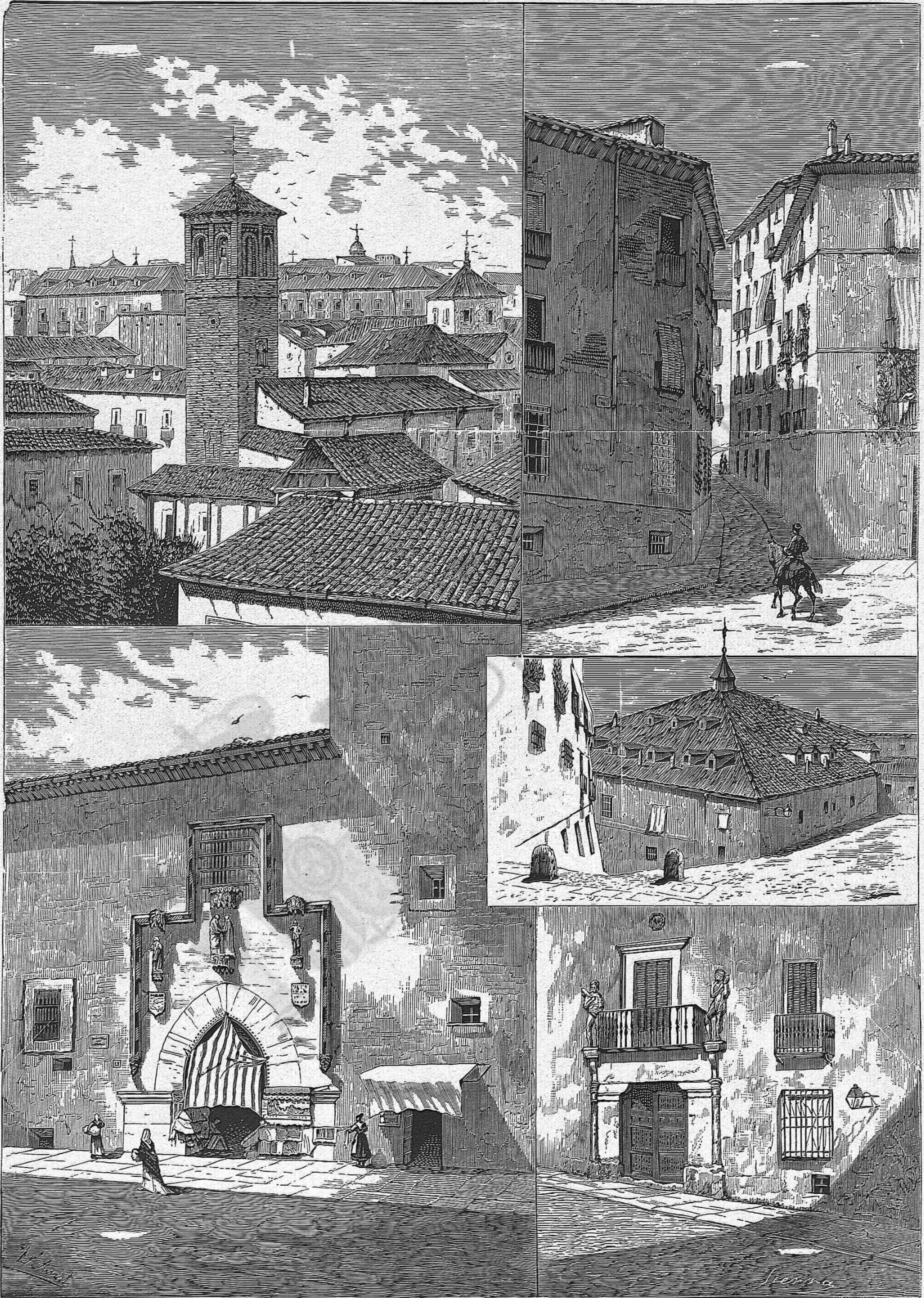
Per la obertura que al aixecarse havia deixat la mola sortia poch á poquet un nanet, no més alt que una má de morter. Sos ulls eran petits y negres y lluhían com brasas encesas; son nas geperut com lo bech del áliga; sa barba punxaguda com la dels juheus y tapada, com las galtas, per una gran espesdat de pels blanchs. Duya gambeto ab una caputxa que li tapava 'l cap y á la má una llanterna que posá en terra.

En Pere Anton no sabia lo que li passava. Lo nano s' aturá, mirántsel de fit á fit, y digué tornant á fer la rialleta:

— ¡Eh! ¡eh! ¡eh! Sembla que estás tot parat. ¿Que no 'm coneixes?

— No, — li respongué en Pere Anton.

— ¡Oy que sí! — replicá 'l nano, — Som lo follet del molí, som aquell nano tan remenut que fa la por á tothom. Una revesavia teva molt bona dona deixa va sens arreplegar la farina que s' escampava pe'ls re-

MADRID VELL

cons, dihent: — *¡Que menje tothom!* y 'ls follets y las formigas nos la repartíam. Agrahits los meus companys, me feren l' encárrech de protegir á la familia del molí y jo he complert la comissió prenentli de tant en tant quelcom de lo que li sobrava. ¡Eh! ¡eh! ¡eh!—

En Pere Anton va somriurer, semblantli un xich estranya aquella manera de protegir al próxim.

— Veig que no m' entens,— digué 'l follet, endevinantli 'l pensament.— Aquellas riquesas que llavors sobraven podían un jorn fer falta, com ha succehit avuy per culpa de tos vicis. Jo representava l' esperit d' economia en aquells temps de abundancia, com represento ara la providencia del estalvi. ¡Eh! ¡eh! ¡eh! ¿Ho entens ara? Vina.—

En Pere Anton lo seguí vers lo forat de la mola, del qual sortí un gran doll de claror. S' acotó a mirar lo que hi havia al fons y va quedar enlluernat. Hi havia una pila de munts de monedas d' or y plata, collarets de perlas, soguillas, tombagas de diamants, rosaris de coral, arrecadas d' esmeraldas y altras mil joyas que representavan un valor extraordinari.

— ¡Eh! ¡eh! ¡eh! ¿Qué me 'n dius? — li preguntá 'l follet. — Tot aixó es teu, puig com amo del molí ets l' hereu de tos passats. Ab aquest tresor ne tens de sobras pera pagar tos deutes y quedar rich tota la vida. Mes escolta bé lo que vaig á dirte y may ho oblides. T' he donat tot quant tenia. Si t' ho fas malbé no contes més ab mi, perque ja no podré ajudar-te. A véurer si tindrás enteniment. ¡Eh! ¡eh! ¡eh!—

Com possehit de un foll deliri, en Pere Anton aná trayent tot los diners y joyas que allá dintre hi havia. Quan ja no n' hi hagueren més, s' apagá la claror y la mola torná á caurer, quedant en son lloch.

Lo follet havia desaparegut.

Pensantse que havia estat un somni, aná correns á encéndrer un llum y vegé que en fecte possehia un verdader tresor.

L'endemá pagá sos deutes, comprá cotxe y cavalls y aná á viurer á ciutat, fent una fatxada y un terratrémol que tothom parlava de son palau, dels seus dinars y de las sevas bojerías.

Ab las embestidas que tot sovint donava á la seva fortuna aquesta aná minvant de día en día, fins que s' hagué de vendre 'l palau, los cotxes y 'ls cavalls, no quedantli més que 'l molí, y encara gravat ab una forta hipoteca.

— Me jugaria qualsevol cosa,— deya en Pere Anton,— á que 'l follet va enganyarme. Vaig á demanarli que m' torne á tráurer de apuros.—

Y s' en torná al molí. A la nit, sol y á las foscas com l' altra vegada, estigué esperant una bona estona; mes veyent que no venia, comensá á cridar:

— ¡Follet! ¡follet! ¡follet! vina.—

La mola s' alsá y comparegué 'l follet; no xich y festiu com l' altra vegada, sinó alt y gros, molt més qu' en Pere Anton. No reya.

S' havia quedat mirant al moliner ab los brassos plegats.

— Estich arruinat,— digué aquest ab la veu un poch tremolosa de por.— Acompanyam á la cova dels tresors.—

Lo follet allargá la má, Pere Anton li doná la seva, y ficantse pe' l forat de sota la mola, á las foscas, anaren baixant, baixant, baixant...

May més s' han tornat á véurer.

Desde aquella nit ningú ha habitat en lo molí, que está tot enrunat y sols serveix de niu á las ratas pinyadas.

Los pagesos y 'ls pastors fan una gran volta pera no passar prop de aquellas parets malehidas.

Del forats per ahont devallaren lo follet y en Pere Anton ne surt día y nit un vent que esparvera. Tiranthi una pedra may se sent arribar al fons del pou.

JOSEPH COROLEU

LO FORJADOR

Jo era un noy, com la rosella que creix en un camp de blat; orfanet, la meva estrella era viure desgraciat. Sense familia ni ofici, recorrent anava 'l món, y lo vil sagell del vici amenassava 'l meu front.

Lo francés la nostra terra assolava sens pietat, y s' extenia la guerra com núvol de tempestat. Las cullitas trepitjadas veyá en mitj de munts de fanch; las vilas totes cremadas y los carrers bruts de sanch.

— No tens altra lley de vida,— pensava jo esporuguit,— que ser soldat desseguida de qui 't dongui més profit.— Ja l' almoyna era acabada, perque res donava 'l camp... ¡Quants pobres per la encontrada! No era sol á tenir fam.

Una nit al lluny vaig veure, entre arbres atapahits, una claror que m' feu creure en dimonis y esperits. Flamas rojas s' aixecavan sobre d' un fondo negrós, y d' en tant en tant llensavan espurnas, com si un llamp fos.

Atrayentme l' espectacle, m' hi acostava tremolant, y si trobava un obstacle una veu me deya: — ¡Avant! — Sia bruixa ó bé dimoni, jo tinch de saber qué hi há: una oració á Sant Antoni de tot perill me treurá.—

Com més aprop m' hi trobava los flams veyá més vermells, y un soroll á mi arribava com picament de martells. A la porta vaig pararme, acostantmhi poch á poch; mes prompte va delatarme la resplandor d' aquell foch.

— Au, baylet,— un home m' deya,— pren la corda tot seguit.— Vaig mirármel, y se 'n reya, com riu lo mal esperit. Tres homes més lo voltavan que un ferro, pe' l foch ruhent, á cops de mall aixafavan, voltantlo al ayre furient.

— ¿Qué feu aquí?— jo vaig dirne, mogut per viu interés. — Fem armas ab que rendirne la superbia del francés. — ¡Del francés! Aixó m' recorda que m' estich morint de fam. ¡Vull estirá' aquesta corda valdament ne surti 'l llamp!—

La manxa de nit y día sotraquéjava en mas mans; lo vent que d' ella sortia anava contra 'ls brigants. Afanyós quan sol quedava ab l' impuls d' un cor lleal, un tros de ferro posava dintre 'l foch de la fornal.

Volia fer una espasa ab que cumplir mon deber, defensant la nostra casa del invasor extranjer.

— Per la patria treballo ara,— deya jo ab pler infinit; y m' sortia per la cara lo coratje del meu pit.

Al deixar l' arma ja feta, dirigintme al mestre Anton, — Vull tenir ditxa completa,— váreig dirli,— en aquest món. — ¿Qué vols fer?— va preguntarme.— Aquí sabs que t' estimém. — Vull probar si á la meva arma li he sapigut dar bon tremp.—

Vuyt anys va durar la guerra, portant arreu dol y horror; pam á pam la nostra terra va resseguirne la mort. Jo ab ma espasa la seguia; mes, al arribar al Bruch, com ab ella res podia, la vaig deixar pe' l trabuch.

¡Llamp de Deu! ¡quina embestida! Com alló no he vist res més; al sentirnos, la fugida prengué l' exercit francés. Lo Montserrat tremolava; semblava que tot lo món en la lluyta 'ns ajudava pera vence' á 'n Napoleon!

Per dissort, prop de Figueras me varen fer presoner, y entre mitj de granaderas me durén al extranjer. — ¡Patria meva!— ab ulls plorosos murmurava y ab dolor; — ¡qué 'n deuen ser de ditxosos los que per tu reben mort!—

L' anyoransa del dèsterro al principi m' va migrar; ma constancia era de ferro y aixó m' va regenerar. Las costums dels altres pobles y sas lleys vaig assolir y uns altres sentiments nobles tot lo meu cor van gaudir.

Allavoras vaig coneixe los nostres passats errors, y alegrement reconeix que no hi há esclaus ni senyors. Sols hi há homes en la terra, tant si son com no cristians; ¡malehida, donchs, la guerra, que fa enemichs des germans!

Quan á Catalunya entrava després de nombrosos anys, ab mi duya un' altra sava per' compartí ab mos companys. Llevor fou de ideas novas empeltadas de progrés: ja no 'n dolian las probas per que m' feu passá 'l francés.

Tot lo bo que vaig aprendre á ma patria ho he portat; molt me costa fer entendre lo que val la Llibertat. Ja no forjo armas de guerra; un altre treball me plau; faig instruments que á la terra li tenen de dur la pau.

Aprop de la meva forja hi tinch mon antich arreu; lo bastonet y la alforja d' anar per 'quets mons de Deu. Ara m' volta una maynada que ja sab maneja' 'l mall: la Llibertat ans odiada m' ha dut la Pau y 'l Treball.

SIMON ALSINA Y CLOS

LO PESSEBRE

Sis días durá aquella gran obra; los matexos sis días que, segons tenia llegit, empleá Deu en arrencar dels abismes tota aquesta munió de mons que 's bellugan per l' espay, y en fer la terra habitable, necessitá lo bo del senyor Joseph pera fer sortir del caos de fustotas y suros vells, figuras de terra desfiguradas, casas menjadas de teranyinas y canalots, vidres, herbas y sorra qu' omplían en destrossats caxons tot lo prestatje d' un quarto fosch, la may prou ben ponderada creació de son pessebre.

Qui l' hagués vist per aquella setmana, en que, pera poguer entregarse á son treball predilecte, arreconá tota la feyna d' encárrech, regirant mobles, escalfant la paella del aygua-cuyt, clavant puntetas de París pera ajuntar las llatas, foradant ab lo filabarquí las fustas més resistents ó bé enganxant ab llistons los suros ja romputs y confegint figuras y casetas, hauria pogut compendre lo difícil qu' es atinar en la justa distribució de tan diversa complexitat d' objectes quan han de ser tots aconduhits ab la provident sollicitud d' un pare.

— Però, Joseph, no sigas axis, — li feya la senyora Agneta, amonestantlo amorosament; — home, entre poch y massa; ab la deria que t' ha agafat fins ets capás de pérdehi la salut.

— Déxam, dona, no m' amohinis, — responíal' atrafegat espós, que feya ja vinticinch anys s' havia guanyat tan honros titol; — lo que 's fa ab gust engrexa. Ves ara de qué vens á estranyarte, si ja ho sabs de cad' any: á mi m' agrada seguir las costums dels vells. Mira: 'l meu berravasavi diu que ja tenia fama de gran pessebrista; y ¿sabs? axis s' acostuma á tenir la quitxalla á casa y á celebrar las festas en familia. Es la meva: á casa, á casa, á fora no hi donan res. Sinó qu' ara havia enganxat al rey negre, que 's va trencar, lo cap d' un pastor, y veig que m' hi errat. Atánsam los encenalls, qu' aviat estaré llest.

— Sí, sí, entre tant no 't recordas d' anar á arreglar las persianas de casa don Pau.

— ¡Ah, filla! que s' esperi, ó sinó que hi vaja en Mero á veure si se 'n pot sortir: aquexa setmana me la guardo per mi. —

Y tornant ab nou afany á la tasca comensada, contestava ab mitja rialleta á tots los renys de la seva previsor muller, tot remenant lo cabasset de las eynas de son ofici, ab ajuda de las quals repicava, serrava, burxava, removía taulas, desembrassava cadiras, s' enfilava, s' ajupia.

— ¡Joseph, vaja també! Lo dinar es á taula y 'ls noys ja han tornat d' estudi.

— Espereume, que desseguida vinch. Ara acabo d' enganxar lo bras de Sant Joseph: aquest sí que no 'l dexo fins á tenirlo ben apedassat: ¡cóm ho faria per aguantar lo Jesuset!

— Bé; després t' esclamas que l' escudella freda no val res.

— Dona, sacrificat pe'l meu Patró; si nosaltres no li tenim afecte!... ¿no veus que passava 'l ribot, com jo? Es un del nostre rengle.... —

Y al haverse enllestí corria á menjar d' una revolada ab lo deliri de tornar á empendre la ditxosa feyna tot rosegant las postras.

Quan ja tingué en convenient disposició tan complicada serie d' elements, emprengué ab no menos entussiasme la difícil proba de sa acertada colocació damunt de la extensa planura de tres taulas y algunas posts travesseras cobertas d' un trespol de fina sorra, disposant de las llencas de suro á son arbitre y tapissantlo ahont bé li semblava de rams de boix y de cirerer bort, ó bé de molsa y altras menudas y flayrosas herbas. ¡Quán fácilment li exían las costas y montanyas d' aquella venturosa Arcadia, segons cóm decantava de pla ó de més enlayre los bocins de suro! ¡Lo suro! ¡Quína predilecció sentia lo senyor

Joseph per aquexa sustancia, flonja com lo cotó y dura com la fusta, que 's vincla y 's redressa á voluntat de qui la treballa, que essent descolorida sap donar un colorit encantador d' infancia y d' ignocencia á tot pessebre y que lo mateix la veyá, aprofitant sos cayres, simular los rocams del Monserrat que, llescada ab trassa, formar las parets d' un pont ó d' una caseta. ¡Quín goig sentia al treballar aquella materia blana y resseca á la vegada, que lo mateix serveix pera portar calor als peus mitj enrampats d' una velleta fredolica que pera contenir, polida pe'ls carradors, la férvida brumera del Champagne que, tancat en una ampolla, sols espera, volcá en petit, reventar ab estrépit com un esclat de joventut que 's dissipés en dos segons, pera portar l' alegría á las bonas taulas y 'l foch de la vida á las més desanimadas conversas! ¡Oh! si 'l nostre gran artífice hagués sabut més d' escriure, ¡cóm hauria escrit un llibre ponderant las virtuts d' aquexa generosa escorsa ampurdanesa!

Pero ahont més manifestá lo grau á que arribavan sas portentosas facultats distributivas fou al encabir en tan animat paisatge las innumerables figuras de tota mena que tenia amanidas y que, en mans d' un altre, més de la meytat hi haurían vingut sobreras: á las horas sí que més de quatre vegadas no podia contenir sa satisfacció y 's veyá obligat á cridar á la senyora Agneta pera que vingués á donarhi un cop d' ull, la qual també hi disfrutava de bona fe, si bé que encarregantli sobre tot que de cap manera hi entressen los baylets.

Sis días justos passá 'l nostre héroe, — com si aquell fos lo terme de temps més indicat pera creacions, — arreglant la seva obra, tan grata com costosa, encara que al últim ja sols se limitava á mudar de lloch los pastors ó las casetas que no trobava prou bé á la primera mirada, ó en remoure las montanyas, axecantlas mellor, ó bé, Atlas de pessebre, en retirar aquells cèls de bambolina y llatas, aguantantlos ab sas nervudas mans, ó en escampar més farina y cotó fluix pera fer més visible la nevada. Fins al sisé dia no quedá satisfet de tantas mutacions ni doná per enllestí lo producte de tanta activitat.

Y al seté descansá. Era la vigilia de Nadal, día de tráfeh y de universal gatzara en Barcelona, que 's despedeix de sas verdaderas firas pera celebrar la festa més gran del any, buydant de sos mercats y plassas las animadíssimas estesas de viram y paradas de viandas que las cuynas couhen y 'ls forn rosten y á las taulas honran. Á las nou tocadas d' aquella nit trista, freda y aspra, però que un miracle de religió ha convertit en la més hermosa y alegre, ja tota la familia y vehins convidats se trobavan reunits en lo pis del senyor Joseph, desitjosos d' admirar l' obra del héroe, que estava encara coberta per una gran cortina de rovell, color emblema de la fecunditat y del misteri.

No hi feya falta la noya gran, ja casada ab un manyá mal forjat y remolejador, que en tot trobava taps y feya correccions, sens que axó privés que consentís al últim en que tot quant se li deya era lo més bo y lo més ben posat del univers, haventho contradit no més per vici de son carácter, qu' era d' un humor més negre que la seva cara, aquilotada pe'l fum de la manxa y la pols del ferro. Feya més complert aquell jove matrimoni, perque 'ls dos esposos acabavan tot just d' entrar á la major edat, una nena de tres anys penjada sempre al coll de la mare, rebecca y ploranera al negarli alguna cosa ó volguer donarli un petó y enemiga de posar los peus á terra, com si s' hi hagués punxat cada vegada de probarho.

Los dos noys de la casa frisavan també per veure en qué pararía aquella gresca. Lo més grandet, en Mero, era un bordegas de dotze anys, revolucionari de mala má, avalotat y baladrer y de més malifetas qu' en Pau Gibert; per ell havían sigut trossejadas sens pietat totas aquellas figuretas que 'l pobre senyor Joseph tant s' havia escarrassat en apedassar;

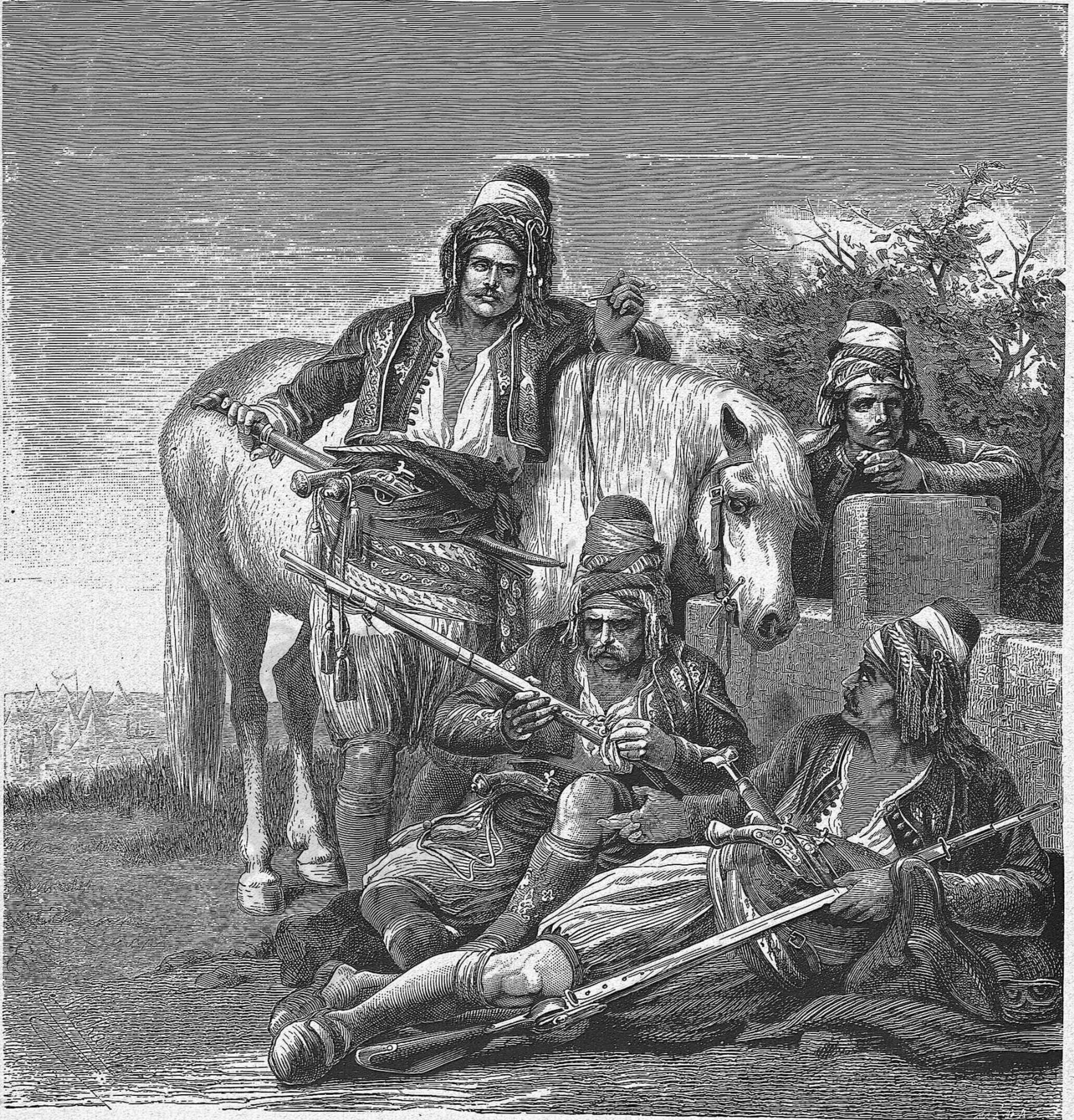
en Jaumet, de dos anys menos, era al contrari pacífich de mena, ensopit y fins sorrut, que 's resistia á mossegadas als inesperats atachs de son germá gran y que no tenia més vici ni afició coneguda que la d' embrutar ab trossos de llapis las parets y fustas ó de marcar damunt d' un paper descomunals figuras y ratllar testas de nas y orelles impossibles.

En quant als vehins que formavan tan agradable societat, no n' hi havia cap de carácter particular que senyalar: tot se reduhia á dos ó tres treballadors entrants de la casa y que vivían als pisos de sota, á una dona d' edat que 'ls acompanyava, junt ab dos de més joves, y á algunas noyas cullidoras y de rialleta sempre amatent, sobre tot quan la sollicitava algun d' aquells vehins encara fadri. Poch interés despertaren á ningú las primeras conversas que 's sostingueren, versant casi totas sobre la salut de cada un dels presents y familiars, si bé que tothom pará més bonas orelles al tractarse de la del hereu de la casa, per qui va preguntar aquella vehina, d' edat, dona molt enrahonada y de sa casa.

— Qué hi vol fer, — li respongué 'l pessebrista, — encara 'l tenim portant lo xopo: no hi há remey, si os plau ó per forsa, tots hem de patir. Y encara Deu n' hi dó! 'l altre día 'n vam tenir carta que diu que ja l' han fet *cabo* primer; ¿ho veu? ¡sempre es una ganguetal! Ja se sab: 'l home de lletra sempre s' obra pas per tot. —

Y després d' uns quants sospirs de la senyora Agneta, degudament correspostos per altres tants de la piadosa vehina, lo senyor Joseph, endevinant la impaciencia de tothom, girá full á la conversa, anant á descorre 'l vel qu' amagava 'l fruyt de totas las sevas suhors de la setmana.

Un ¡ah, ah...! d' admiració s' escorregué de totas las bocas dels concurrents al contemplar l' espléndit panorama que tan vistosamente se 'ls ofería, y ningú trobava prou paraulas pera ponderar degudament l' obra de tan intrépit constructor. ¿Quí era capás de devorarlo tot d' una vegada ni de poguer fer la descripció de tan polit *microcosmos*, si eran tantas las maravellas ab que feria als ulls y agavellava l' atenció? Allí, al fons de tot, sota un cel de mitjas tintas, una cordillera de suros tapissats de flayrosa vegetació de talla curta 's despenjava en abundantíssims regalims que davan vida á una font clara, la qual travessava en regueró tot lo pessebre, fins á parar per una canal á fora de la taula, sentint-se 'l raig al caure en una galleda amagada á las miradas del imprudent escrutador. Ensá, á la part esquerra, queya d' un altre esboranch de singles un més ample doll, damunt d' un riu amplíssim, si bé aquí l' atent observador endevinava que l' aygua ja no era més que una felis combinació de sorra y vidre, perque d' altra manera tanta humitat hauria pogut malmetre las taulas barnissadas de fresch. Un pont de triple arcada demarcava més los pas de l' aygua fíngida, y unas donas rentant la bugada, y uns lleuyaters que carregats de fexinas abeuravan sos matexos, adornats de sarrías buydas, acabavan desenyalar tot lo curs del riu. Damunt del pont uns pagesets ab barretina devían retreure sas historias, á judicar per las actituds, mentres que un vell pastor agenollat feya las sevas oracions á dos dits d' uns quants galifardeus que s' escalfavan á camp ras entorn d' una fogayna, y un d' ells mitj endormiscat xarricava de valent ab la botija enlayre, contemplant un angelet lligat á un arbre que li estava comunicant la *bona nova*. ¿Y qué 'n dirém de l' exacta distribució de tantas casas, ab sos corresponents estadans prenent la fresca? Allí una velleta filava de bo y millor, á despit de l' espantosa nevada que 's distingia per tot arreu, y ensá una dona, desafiant igual perill, desfeya xocolate, deliciós *confort*, á lo que 's veu, de totas épocas. Y en fi, personas apart, una immensa munió de llocadas y cabrits escampats per tot feyan lo seu paper pastorant en fraternal consorci ab altras tantas rengleras de garrins y vacas, y de conillet y d' ocas, que també s' arriscavan á sortir del

LOS ZEIBECHS DE L' EXÉRCIT TURCH

DIONISIO Y ARIADNA

cau pera gosar de la llum de tan delitosa terra, perquè 'l gran constructor havia tingut la tàctica d'encendre per endavant los gresolers, hàbilment amagats, que davan a la cosa l'aspecte complert que 's mereixia. No cal dir que en la distingida cova de la dreta, y en primer terme, s'hi admirava tota la gran escena del Naxement; y allà era de veure 'l Nen diví en mitj de la Verge y de Sant Joseph, ab lo bou y la mula corresponents, y voltats dels tres Reys y d'una collada de donas y pastors que no 's sabian moure del davant, sorpresos de tan tendríssim espectacle.

En fi, quan ja tothom hagué apurat las diversas maneres de manifestar son entusiasme, lo senyor Joseph, que era un efectista de primera, encengué poch a poch duas candelas y las posá darrera de dos vidres de color vermell y blau, aparexent ab tota la seva resplandor lo sol y la lluna, com may del món havián brillat los dos astres ab tanta intensitat a la vegada.

Un crit repetit d'entusiasme universal recompensá de sos treballs al autor del acudit, y tant se multiplicaren allavors las alabansas, que fins lo gendre, que primer havia trobat a faltar estrelles en aquell cel, y que 'l canaló del aygua estava un xich tort, y que 'l cap del bou era massa gros, acabá per ajupirse a la evidencia, confessant que aquell pessebre ja no podia ser més ben enjiponat per cap home de ciencias.

—Gracias porque 'ls agrada tant,—digué 'l gran pare de familias, parpellejant d'ulls y ab la mitja rialleta que trahia sa inmensa satisfacció continguda:—peró ara siguemhi. Veyam qui sab més cançons: alsa, noyas, a seure y a treure 'ls refilets, qu' ara es hora. Y en efecte, assentantse tothom entre riallas y gatzara, comensá l'heroé a surtirse de to, cantant ab una veu desafinada y d'esquellot aquelles preguntas del

¿Vols venir tu, rabadá?...

que desseguida foren contestadas per tota la colla ab una diversitat de veus tan marcada, qu'alló semblava una serenata dada a nuvis viudos, distingintse entre tal desconcert los crits de las noyas, que de vegades eran verdaders xisclets, las profundas notas del gendre, que poch avesat de natural a obrir la boca, no sabia may avenirse a cap compás, quedant sempre endarrerit, y l'avalotada veuhassa del bordegás gran, que fins axordava a la gent del carrer, y per la que, al cap de més d'una hora de sentirse, lo sacot del barri (sereno) 's vejé tentat de pujar a deturarla, potser compadit del vehins ó potser gelós de que hi hagués en aquella hora qui sortís a ferli tan inoportuna competencia. Menos pacient la nena del gendre, arrencá en un plor, espantada de tal brugit, y no hi hagué medi de consolarla fins que sa mare la portá a jeure, lliurantla de tal cantada.

Cantant y baladrejant passá aquella bona gent tan felís vetllada, arrencant molt sovint y en diferents crits tonadas de tots colors. Desde aquella que va tan bé acompanyada ab lo fluviol:

Pastoret, no 'm toch
la samarra ni l'esclop,

fins aquella altra tan tendre:

Amoreta, toca manetas,
tocalas tu, que las tens boniquetas,

ó la que agrada més a las noyas:

De la ro, ro, ro,
de la rosa bella...

tot fou sentit y cantat y tornat a dir, fins a meréixer alguna cosa los honors de deu repeticions.

Peró l'èxit més de debó fou per aquella que doná a conéixer lo senyor Joseph, que havia après quan era *nacional* y que acabava ab una deliciosa tornada, de lletra y música no se sab si húngara ó japonesa:

¡Oh niño hermoso,
qué lindo eres tú!
Charandí, charandí,
triquitrich, triquitrich,
charumbé, charumbó,
triquitric.

Ahí viene una gitana,
dale pan para mañana,
bailará la chinchirinchina
con su castañeta fina.

¡Ay niño hermoso,
triquitrich, triquitrich!

Allí va sé 'l riure, y 'l cridar, y 'l aplaudir, fins que, rendits de pulmons y de gargamella, sentiren que 'ls havia passat la nit volant y que 'l rellotje de la catedral ja tocava las dotze. Com tocats d'un ressort, tots s'atansaren llavors al pessebre y entonaren ja ab més ordre y no tanta veu la cansó del

¿Qué li darém a lo Noy de la Mare?

que no per senzilla dexa de ser oportuníssima, sobre tot pera cantada en aquella hora, que senyala la en que tingué lloch nostra redempció.

Terminada la festival, lo senyor Joseph, qu' atenia a tot, després de haver de renyar fortament al seu noy petit, que s'havia entretingut, mentres ell cantava, en ratllar la paret ab un carbó, y encara més a en Mero, que d'un cop que va dar a una taula tantost fa tornar tot lo pessebre al caos de confusió y de trencadissa d'ahont havia sortit, comparesqué ab duas paperinas de carquinyolis y rosquillas, que abocá sobre una plata, y un canti d'aygua ben complert.

—Ara ja 's pot rompre 'l dejuni; ala, ala, a remullar la gorja, que ja 'ns ho hem guanyat;—y efectivament, tothom prengué d'aquellas pastas y tastá aquella aygua, que en aquella nit de neu podia competir per lo fresca y sanitàosa ab qualsevol de las més anomenadas fonts dels Pirineus.

Tal rebombori y esbarjo, a qui més havia fet disfrutar era a la senyora Agneta, que, pobra dona, tancada tot lo día a casa, necessitava de distraccions per l'estil. Axis ho digué també a tots aquells bons vehins al despedirlos, qu' eran ja quarts d'una. Y ningú d'ells dexá de felicitar altra vegada a son espós per aquell producte de son gran magí. En quant al gendre, no se li permeté, per més que remolejá, que sortís de casa tan a deshora, fentli veure que la nena ja dormia com un ángel, y que ja hi havián tirats dos matalassos a terra pera donarli deguda hospitalitat, junt ab sa esposa.

—Y res de mouret en tot lo día qu' hem comensat,—afegí lo senyor Joseph;—ja sabs que cada any per Nadal dino ab tota la familia. ¡Llástima que no hi haja l' hereu! Però ¿qué hi farém? Serveix a la patria y axó m' aconsola: jo també ho he fet.—

Y com reparés qu' altra vegada s'enternia la seva bona esposa, procurá distreuera parlantli de a quin forn havia dut lo gall y si l'havia ben farcit de prunas y salsitxas.

Ab las últimas *bonas nits* als vehins, aná apagant los llums nostre bon home, y acompanyant a sos fills al llit, dels quals en Jaumet ja estava cansat de dormir com un soch en una cadira y 'l més gran s'havia amagat, engolint sens compassió fins la última rosquilla que trobá.

Los dos exemplars esposos, tancats en l'alcoba de la petita sala hont hi havia 'l pessebre, comensaren a resar tot despullantse: ell distrayentse mil vegades, emocionat de satisfacció y rendit de coll y de pulmons, la senyora Agneta roja de galdas, anima-

da també y cansada d'haver rigut d'una manera tan boja.

—¡Ah, ah, ah!—digué 'l senyor Joseph al haverse ficat al llit després de la seva muller.—¡Qué bé s'está aquí al hivern, quan un se troba ben acotxat! Santa nit.—

Y al cap de cinch minuts dormia aquell felís matrimoni ab la pau del benaventurats.

Tres anys passaren desde aquella festa memorable, y a cada Nadal lo nostre bon fuster, a qui no mataba la feyna, però anava fent la *viu, viu*, posá de relleu las sevas inacabables condicions de pessebrista augmentant una vegada la seva colecció de figuretas ab una colla de soldats que, ab tot l'ardor de las sevas aficions bélicas, colorá de *guerrilla* escampats per las montanyas, y completant un altre la festa fent venir un ceguet músich que, després d'acompanyar las cançons ab lo violí, s'arriscá a tocar alguna *massurca y americana*, y ab lo encomanadís qu' es aixó, aviat ballaren tots los vehins convidats y 'l senyor Joseph tant com ells, y fins las figuras del pessebre ab las sotragadas que imprimian las parellas. Però la senyora Agneta cada any trobava més a faltar al noy gran y passava gran pena quan a la taula veya buyda la seva cadira.

—Jo no entench cóm no ve; diu qu' ara ja donan las llicencias,—deya un día, allá als entrants del estiu, que parlava d'ell ab lo seu marit.

—Ja es un xich estrany; però com lo tenen ficat a l'oficina, los deu dordre que 'ls dexi. Ja quan va escriure parlava de *reenganxarse*: vaja, li fan bona vida.

—No, no li permetis de cap manera. ¡No veus la falta que 'ns fa ara que 'ns aném tornant tan vells!...—

¡Oh! ¡quina alegría va ser per la casa la tornada de servey del noy gran, després de prop de quatre anys d'ausencia, xaporrant un castellá de bordell, bromejant sempre, comptant a tota hora las sevas aventuras de soldat y donant a conéixer desde 'l primer moment quant poch havia anyorat en aquell temps lo taulell ahont son pare li havia ensenyat a fer la feyna de fuster! Sobre tot la senyora Agneta no tenia prou ulls pera contemplarlo tan bon mosso y ben plantat, ni prou orelles pera sentirli tan agradosas conversas. Es veritat que li repugnava forsa aquella bruticia de llengua que de vegades deixava veure, arplegada en lo quartel, escola del vici y de la droperia, ahont s'ensenyava al home a no fer res y ahont se castiga la mala mirada donada al *sargento*, deixant passar per alt los insults més estúpits a Deu y a tot lo digne de respecte; però un fill es un fill y aquella bona dona trobava sempre paraulas pera desarmar al senyor Joseph, atribuhint a ganas de reposar de tantas fadigas la mandra ab que agafava la garlopa ó enfonzava la serra de burgir.

Afortunadament lo galifardeu tenia prou paraulas pera mantenir a sa mare en tan benigna actitud y havia descobert lo secret de tapar la boca al senyor Joseph, oferintli sovint unas tagarninas asfixiadoras y ab una frasse més que bilingüe fentli un estat comparatiu de las milicias *nacionals* ab la del nostre temps.

—Allí s'hi agafan bons costats,—deya un dia entusiasmantlo;—miri, 'l *tiniente* de la companyia, que m'estimava molt y que va pendre 'l *retiro*, ara es un dels grossos de l'Administració Económica d'aquí, y ahir mateix va dirme... però, home, vaja un sutje que treu aquest *purot*; probi aquest altre; si ni Sant Joseph tindria paciencia per aguantarlo.

—Bé, ¿qué deyas?—afegia 'l fuster, obehintlo a

la forsa, acostumat com estava al estalvi;—¿que parlas del *quefe*?

—Res, que 'ns vol fer felissos; agraït dels meus bons serveys, vol treballar per que 'm dongan un estanch. Allavors sí que fumarém *superior*, y sobre tot etjegarém al diantre totes aquestas eynotas y no serém esclaus dels altres.

—¡Ah! no, noy; jo no dexo la feyna que m' ha dat sempre 'l pa, no sigas tabalot. Si á mi encara 'm serveix de distracció 'l fer quatre composturas per las casas que conexém: no sigas beneyt.—

Peró la veritat es qu' axó ja no aná seguit de cap més reny y que la temptadora idea s' infiltrá en lo cervell d' aquell bon home, sense ganas de fugirne aviat.

Aquexas conversas prenían més calor allí pe'l temps del fret, á las darrerías del Desembre, l' época de més trull pe'l gran pessebrista, que 's disposava aquell any á estendre més que may la fama que pe'l vehinat se tenia guanyada.

Ja abastava 'ls caxons, serrava las fustas y desempolsava 'ls suros, quan l' hereu entrá á véurel treballar y esclafí en una rialla insolent al sorpéndrel tan atrafegat.

—Peró, home, sí que la farém bona; axó no més diverteix á la quitxalla. Vaya uns encaparraments; ¿no veu qu' es la riota de la gent formal? ¡podrá anarshi á entretenir quan tinguém l' estanch!

—No sigas temerari y déxam; vaya unas máximas qu' has agafat. L' avi ja ho feya y no me 'n moch, ¿entens? ¡Oh, y aqueix any, que será festa plena de familia! —

Y no hi hagué remey; l' obra seguí 'l seu curs y als pochos días quedá arreglat de una manera diferent de las otras vegadas, encara que constant dels mateixos elements. Prou hauria volgut cada vespre que 'l noy gran hagués entrat á alabarli, ó al menos á ferli observacions sobre 'l plan ab que aquell any lo dirigia; però aquell feya temps que tenia la mala costum de sortir á las nits y de retirar tart ab la excusa d' haverlo entretingut lo *tiniente*, encara que á la senyora Agneta li havían dit, si bé ella ho amagava, que l' havían vist en algun cafetot, jugantse 'ls diners que duya á sobre.

Tingué allavors lo pacient constructor la mala idea de consultar la seva obra al noy menut, que havia ja avansat molt en sa carrera artística y fins dibuxava ab llestesa desde qu' anava á Llotja, si bé ab la precaució de no ensenyarli fins al estar tot ben posat al seu lloch, pochos moments abans de donarho al públich. Lo desvergonyit d' en Jaumet tingué la poca solta de dirli que alló era lo més mal fet y desproporcionat qu' havia vist en sa vida, que en aquell temps los pajesos no duyan barretina, que enllá s' hi veyia un ruch més alt que una casa, que las figuras eran lo més barroch y lleig que may s' hagués inventat, y qu' ell no volia presenciar com la gent se burlaria d' aquell *pastitxo* que deshonorava al dibuxant que tothom sabia hi havia á la casa.

—¿Qué empastifas ara, ximplet? ¿Que 't pensas que ha de ser de debó aixó? Ara ves que 't ensenyan; ¿quí 't ha dit que las barretinas no son del temps dels moros? ¡Ja 't dich jo que 'n treurás bon profit dels teus llapis y dels teus ninots!... —

Y quan l' artista anava á explicar com entenía que deuria ferse 'ls pessebres, vingué al senyor Joseph tal calor de malicia, que si no arriba á véurel fugint escalas avall, l' estabell.

Per sort no foren d' aquell parer los vehins que acudiren á l' hora d' exposició, los quals aquest any casi tots eran nous; però com la noya estava malalta, segons digué 'l malhumorat gendre de la casa, que acompanyava la seva filla, una verdadera espiga de uns set anys com set puas, y l' hereu havia sortit, y en Mero, portat de sos instints destructors, havia trencat tota la vidriera de la casa del llauner ahont passava l' aprenentatge, per lo qual se li negá llicencia per anar á casa seva, lo senyor Joseph no pogué amagar sa contrarietat y fins se penedí d' ha-

ver etjgat ab tan mals termes al petit dibuxant.

Axís es que 'ls vehins desfilaron molt aviat, casi sense atrevirse á cantar ni una cansoneta de Nadal, y solzament la menuda neta lográ distreure la monotonía de la reunió entonant ab una veuheta deliciosa alguns *ayres* de la *Mascota* y otras *sarsuelas* per l' estil y fent refilar unas *peteneras* andaluzas per tots cantons, acompanyadas d' un girar d' ulls en blanch y d' un tan ayros balanceig de cos y braços que no hauria tingut res que oposarhi la coquetaria més ressaltada del univers.

Al fi, després de més de dos anys de desitjarlo, vingué l' esperat estanch y Deu escoltá 'ls prechs de la senyora Agneta, que creya que 'l noy gran, lligat per l' establiment, dexaria la seva vida de café y de vicis y 's faria un home, digne puntal de sa vellesa. Al ja indicat *tiniente* y, á dir veritat, á otras influencias de no menos graduació, 's degué la concessió del estanch sollicitat, que s' obrí en lo mateix carrer y fins en la mateixa botiga de la casa ahont vivia aquella bona familia. Lo despaig fou desseguida més que regular, porque era aquell un carrer de molta passada, y vulgas no vulgas, lo senyor Joseph se veje obligat á cambiar lo noble art de la fusteria per lo de venedor de *sellos y cigarros*, convenut de que axó donava més y de que era necessari no abandonar l' hereu en la gran empresa que s' havia tirat á sobre. Per tot axó la nova estanquera estava contentíssima del cambi, si bé no pogué aqueix lliurarla del pes que feya temps se sentia al cor veient que no solzament l' hereu continuava, y ara més que may, passant los vespres y fins algunas nits fora de casa, sinó que, al probar son espós de corretgirli aquell defecte, se li encomaná de tal manera, que al cap de temps tant l' un com l' altre agafaren la costum de retirar més enllá de las dotze.

Tan rara transformació en la manera de viure del senyor Joseph necessita explicarse. Tothom sab que las botigas en que hi intervé molta gent acostuman ser lo cau d' alguns desocupats que van á casa d' un lloch ahont passarhi l' estona, sobre tot quan se tracta d' aquelles geladas nits del Janer en que 'l vent talla com una espasa y la pluja cau homeopàticament y 'l fangueix dexa 'ls carrers ab una alfombra digna d' un estable; y si la tenda es de las resguardadas per vidrieras y calentadas per un braseret, llavors es cosa molt estranya que la reunió no 's convertexi en tertulia de agradabilíssimas conversas. Com la nostra botiga reunia totes aquexas condicions, prompte 's veje invadida d' una colla de gent de la seva conveniencia, composta per lo regular de quatre ó cinch caps de casa tan llarchs de paraulas com curts de sustancia, y per afegidura tots afiliats á un mateix partit polítich.

—Créguim, senyor Joseph, es lo partit que 'ns ha de salvar á tots. ¿No coneix qu' axís no podem anar?... Bé, no 'm digui que no s' ha ficat may en aquexas cosas; quan convé, convé; y després, ¿ahont vol anar sinó ab los nostres, vosté que ha sigut *nacional*? ¿Sab qué va dir l' altre día un ministre? Qu' axó se 'n anava á terra; y ara vinch jo y li dich: ¿donchs á qui toca pujar?... Home, si axó es com dos y dos son quatre... No, no; no hi pensí més; l' allisto al Cassino y santas Pasquas... Jo he tingut ocasió de conéxel bé, senyor Joseph, y l' altre día 'n parlava al President: vosté val y no s' ho pensa: però s' ha de decidir y sacrificarse una mica... *nada*, quan pujém jo li faré donar la vara... home, no veu quin alcalde tenim!... —

Ab llepolerías per l' estil massitava 'l cervell del fuster retirat lo cap d' aquella reunió, un senyor d' uns cinquanta anys, ex-regidor, dotat d' una cara tan arrugada que semblava que l' acabessen de grapejar, y d' ulls de gat y nas de tomátech, sostenint grans ulleras d' or y bigoti de pels com espinas vinculadas. No se sab si era per bon afecte al senyor Joseph ó porque en la rebotiga s' hi disfrutava d' una temperatura molt tèbia, ó porque los altres congre-

gats rebían d' ell noticias é instruccions sense que 'ls descubris ningú, lo cas es que 'l de las ulleras no dexá passar una nit durant molt temps que no se 'l veyés entrar á ponderar las virtuts del pare del jove estanquer.

Quan lo temps abonansá ja eran menos seguidas las visitas d' aquells aguilots, que la senyora Agneta no s' avenia á veure ab bons ulls, y, fet y rebatut, pogué un día la pobre treure en clar que si 'l marit li faltava als vespres era pera juntarse en lo cassino de no sé quin partit ab aquella colla de desenfeynats.

Al sabeïho de cert tingué un gran trastorn, y més quan, al probar de repéndrel per haverho dut tan amagat, ell li contestá ab mals termes y ab unas parauladas que may li havia sentit.

—¿De qué t' exclamas?—li digué entre otras cosas;—¿no tens aquest gamarús de Jaumet que 's pot posar al taulell? ¿qu' has de comportar que 's torne boig ab los seus malehits dibuxos? Quan los hi atrapi, 'ls cremo tots.

—¿Y tu donas bon exemple al noy gran venint á mitja nit, quan sabs qu' ell juga y que no se 'l pot tenir á casa?

—Després qu' ell nos ha dat lo pa, li pagas axís: ¿y qué fa al últim? Juga al truch y á la manilla...

—Y á cosas pitjors. Mira; veyam si aqueix mes podrém cumplir ab la *Ministració*!

—Tu sempre rondinas; ab l' excusa del dolorot que dius que tens, has posat un génit que jo ja no 'l puch aguantar. ¡Ah! ja son las deu; avuy ja vindré aviat...

—¡Peró mira que 'm sento 'l reuma!...

—No 'm vingas ab fleumerías; si tens mal, pás satel.—

Y tancá la vidriera estrepitosament, dexant á la pobra senyora Agneta entre plors y al jove dibuxant contemplantla ab compassió.

Lo que més disgusta á aquella bona dona fou lo poch cas ab que son marit havia tractat lo seu dolor, qu' ell sabia prou com li havia regalat l' endemoniada humitat d' aquella botiga, y que hi havia moments la dexava malmesa del tot, y tanta fou la tristesa qu' agafá llavors, que passá una bona estona anyorant lo petit pis en que vivia abans tan modesta com tranquilament.

Al tornar los frets torná aquell vol conegut de moscas vironeras á dir cada día lo mateix, com atret per l' escalfor de la botiga. L' ex-regidor portava sempre la paraula.

—Sí, home, sí; demá son las eleccions de Junta; no hi fassa falta!... L' altra fracció 's pensa dúrsen la poma; però 'ls trunfarém. Ja poden fer lo que vulgan... tenim la confiansa del xefe del partit, qu' ha escrit al president. ¿Y sab qué aconsella? Disciplina y fora... ¡Oh! ara si que 'l ministeri se 'n va de dalt á baix... Ja tenim la distribució feta: vosté será segon alcalde... Ab axó demá...

Los altres, ab diferents paraulas, tots digueren lo mateix.

—¿Y quin día es demá?—los preguntá 'l senyor Joseph

—Renovació de Junta, home; ¿no sab qu' es vigilia de Nadal?

—¡Ah! sí; es que aquests días, atrafegat ab aquella qüestió que vaig tenir al Cassino, no estich per res però jo haig d' escarmentar aquell llengua llarga...

—Ba, déxeho corre y no fassa falta; sobré tot assistencia.—

Y al endemá hi acudí puntualment nostre patriota, tornant á casa, boig de alegría per la derrota de l' altra fracció, que serían quarts de duas de la matinata.

¿Cóm ha d' estranyar ningú que ab tantas caborias no s' hagués recordat, ni de lluny, de guarnir pessebre aquell any? Solzament fou notable porque era la primera vegada que axó succehia desde que 's casá.

JOSEPH FRANQUESA Y GOMIS

(Acabaré)

ESCALA DE LA LATINA, Á MADRID

LO VAS DE LLÁGRIMAS (1)

Una vegada hi havia una viuda, á qui per únich consol havia quedat una filleta hermosa, viva y joganera, que estimava ab tota l' ànima; com que sempre la volia ab ella, y may, ni un minut, se 'n separava.

Mes un dia, tot d' un cop, la noya caygué malalta; y aná decayent, decayent, y morí.

La pobre mare, que la havia vetllada nit y dia, sens abatres un sol moment per la fadiga, se sentí desfallescuda y postrada, sens forsa pera res, y presa

de un dolor inesplicable. Ella, que havia estat tan valerosa, no sabia fer més que plorar y no volia pendre res, ni fer altra cosa qu' exprémer en llágrimas tota la sua ànima.

Una vetlla, en mitj de son desesper, com sempre, estava vessant llágrimas vivas damunt lo llitet mateix ahont havia finat la seva filla; de prompte s' obrí la porta y aparequé la noya ab sos cabellets rissats, son vestit blanch, encara la corona de blancas rosas engarlandantli son hermós front y sa rialleta á la boca; aixó sí, un xich esgroguehideta, mes ab una mirada tan tendra y amorosa que semblava llensar vida per tot arreu ahont la fixava. Duya un àngel al costat, gayre bé de sa fesomia, hermós y

esplendent, qui, tenintla per una má, portava en l' altra un vas ple de llágrimas.

Y s' acostá á sa mare y li digué:—¡Oh! mare, mareta meva, ¿per qué ploreu tant? Veyeu, l' àngel ha recullit las vostras llágrimas y las ha posadas dintre eix vas; ja no n' hi caben més, una altra que 'n llenseu lo fareu vessar, y los vostres plors cayent sobre mi torbarán mon repós en la tomba, ma ditxa en lo cel.—

Y desaparegué. Y la mare pará de plorar pera no affigir més á sa filleta en mitj de sa joya celestial.

FRANCISCO MASPONS Y LABRÓS

(1) Del libre *L' arbre de Noe*, per Marmier. París, 1873.

LA BOFETADA

(Continuació)

V

Sotmesa encara a la febre de la desesperació, no havia aclucat l'ull a la una de la matinada, quan la sobressaltà 'l picaportas del carrer.

Si era ell qui trucava, venia a tirarli a terra tots sos plans; altre no podia esser, perque ¿quí seria? Son primer concell fou no moures, obligar a qui fos a trucar segona vegada. Lo cor li deya qu' era en Llorens y estava resolta a no obrirlo. ¿No havia decidit rompre per sempre? ¿Donchs com admè-trel quan ni temps havia tingut de penedirse seriament, quan potser acabava de deixarla a n' ella? Aquella aparició repentina venia a agravar l' ofensa, significava un descaro inaudit.

— ¡Pompompom! — feu altre cop lo trucador.

L' Agneta tremolá, com sorpresa per una descarga traydora. ¿Es a dir, qu' estava resolt a tot, fins al escándol? ¿Com s' havia tornat aquell home, Deu meu! Y davant de la por a l' escándol, qu' era lo que més l' estamordia, l' Agneta saltá del llit, se abrigá de qualsevol modo a la celistia que deixava entrar un finestró mitj badat y eixí al petit balcó de son entressol.

Esperantla y tot, la presencia d' en Llorens sota 'l balcó li glassá la paraula a la boca. Lo carrer estava solitari. Apagats un fanal per altre, los interlocutors no pogueren regonèixers sinó per silueta. Aquella fosca y soledat reanimaren a la muller.

— Obra, — feu son marit.

— Es inútil qu' ho demanis.

— Hi tinch dret, obra.

— No es hora ni lloch de disputarho. Llorens, si no per mi, pe'l bon nom de la casa hont hi há ton fill, no moguis escándol. Estich resolta: no entrarás.

— Agneta, vinch penedit.

— Molt seria...

— Agneta...

— Estich resolta.

— Te dich que hi tinch dret.

— Tu hi has renunciat ananten. Sols te demano que no moguis escándol, perque será pitjor. No entrarás.—

Aquí, l' Agneta tancá 'l balcó y, cayent en la cadira més próxima, desfogá son pit ab un gran suspir.

No podia més. Si insisteix, las forsas li mancan. Escoltá y vegé 'l cel obert al sentir lo trepitj d' en Llorens allunyar-se.

— Li ha fet por l' escándol: encara val alguna cosa!—

Llavors li semblá tan crudel sa propia conducta, que 'n plorá y tot. La clemencia lluhí en son cor y pensá ja en perdonarlo. Lo qu' acabava de fer era crudel è imprudent de més a més; acabava de llensar

a aquell home a la mala vida. ¿Ahont aniria a tals horas de nit? ¡Ay, qué mal aconsellada! Varis dramas qu' havia vist li vingueren a la memoria pera recordarli que la esposa que calla y sofreix es la que, a las darrerías, triomfa. L' humilitat es la gran arma de la dona: a copia d' enxiquirse y enxiquirse acaba per entendre al home y ferli veure l' abús de forsa qu' está cometent. Llavors y sols llavors l' home sent perlejar los ulls, s' acota y pren en sos brassos a la dona pera besarla com a una criatura. L' ira no s' ha fet per ella, sinó pe'ls forts, y pera destruir aquest verí tenen los débils un reactiu: la resignació, lo sufriment mut y passiu qu' inspira llástima.

L' Agneta no sabia formularsho en termes tan concrets, però ho sentia. No tenia més remey que perdonar. Ab constancia y bon seny, ella sabria tornar-lo al bon camí. ¡Oh! havia de ferho, en Llorens era 'l pare de son fill, ¿y si ella mancava? ¿Si ella moria ans d' haver reformat en Llorens sa conducta, ¡quín perill per l' anjellet de Deu! Aquesta idea l' exaltá més contra sí mateixa. ¿Com havia estat tan cega fins llavors? ¡Perdó, perdó, fill meu; jo sufriré, jo callaré, jo convertiré al teu pare, no serás orfe d' un ni d' altre sinó per voluntat de Deu! Y afadigada de lluyta y de dolor, se condormí, esperant l' hora de comensar sa obra.

VI

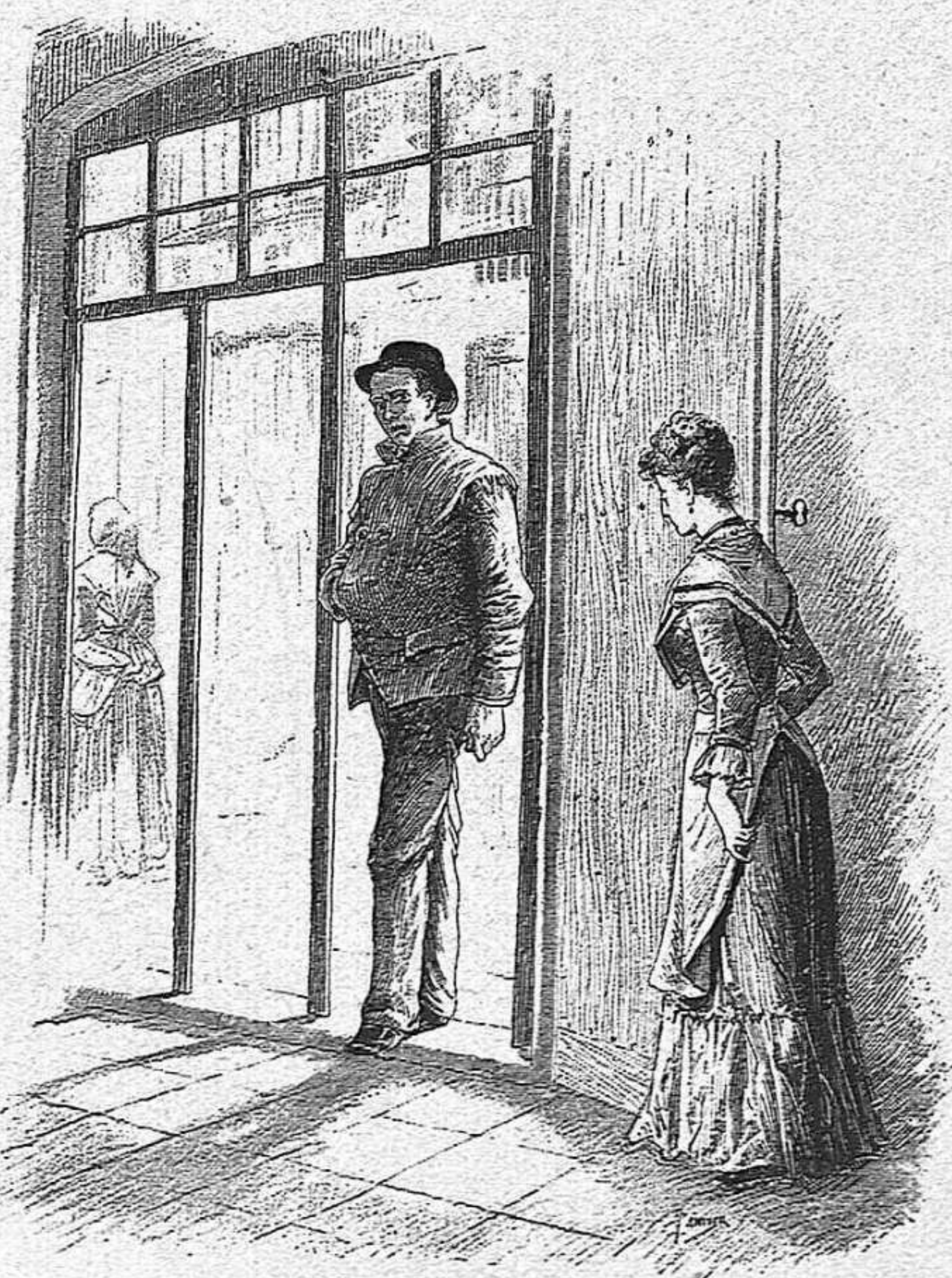
Eran las cinch quan saltá del llit. Lo día ja clarejava. A sa grisa claror, se rentá y s' assegué davant del mirall pera pentinar-se. L' idea de perdó no l' abandonava; en Llorens se presentaria y havia de trobarla transformada, exemplar; lo contrast de sa conducta l' avergonyiria y, com no era dolent, se convertiria ben prompte.

Se mirá al espill y vegé sos ulls enribetats de vermell de tant plorar. Se trobá lletja, despullada de seduccions, y 's proposá recobrarlas; era dona. Lo primer, fer cor fort, asserenarse; la voluntat obehí, y s' asserená. Després, refrescarse la cara, esborrar, costi 'l que costi, l' empremta d' aquella nit d' insomni y de dolor que tant

la desfigurava. Per primera volta a la vida s' arruixá l' aygua ab la de colonia, s' omplí la cara de polvos d' arròs, aprofitant los que li servían pe'l nen. Però son plet fou al pentinar-se; probá fins a tres pentinats y encara no quedá contenta del darrer sinó a mitjas. Remená tots los llassos, la petita colecció de sas joyas, y sols pensant que fora massa vist è impropí d' un día feyner, pogué dominar l' impuls de enjoyarse com una nuvia. Això no obstant, se guarní en la mesura que la discreció li va permetre, se posá vestit y davantal planxats de nou, y quan, després de tot, s' espolsá la cara lleument y, fent un somris al mirall, obtingué sa aprobació, torná de sobte a la calaixera. L' havia assaltada un pensament: tenia un mocadoret rosa qu' agradava molt a son marit. Lo tragué y se 'l posá ab estudiada coqueteria al coll, deixant obert un bon trosset de pit, sobre 'l qual penjava d' un llistonet cirera lo medalló regalat d' en Llorens. ¡Ah, si per miracle s' hagués pogut tornar rossa! L' imatge de la rival, clavada al magí, havia presidit aquella *toilette*; ni un cop de pinta, ni una agulla, ni un petit nus havia escapat de comparació. Y l' Agneta no veyá que guanyava a la rival com la dona bella y casta guanya sempre a la lasciva, per hermosa que sia. Lo blanch de sos ulls semblava haverse purificat ab lo plor, fent relluhir ab extraordinari esclat la negra nina sobre un fondo de mareperla. La excitació passada mantenía encara en sos llabis la brillant bermellor de la cirera y una expressió de seriétat encisadora que casava ab la llanguidesa evident en sas cellas y front. Tota sa pell, com esponjada pe'l plor, tenia la fresca tovor de la rosa, y en l' ayre de tota sa alta figura, enrobustida per la maternitat, duya lo majestuós encis de la maduresa, la majestat de la mare forta. May, may havia estat l' Agneta tan esplèndidament hermosa com aquell día.

La ciutat feya estona que remorejava ja a la claror del sol, que faixava de plata las alturas dels quarts pisos, quan la planxadora besá una volta més a son fillet, encar adormit, ajustá 'ls finestrons altra volta, despertá a la criadeta y se 'n aná dreturera a obrir lo portal pera endressar l' obrador y preparar la feyna del dia.

Al passar per la botiga, débilmement il·luminada encara per los pochos raigs de claror que lograven atravesar los junts del portal, no pogué deixar de fixarse en la taula que veyá la nit abans tèrbolament y en la cadira hont passá son desvari. Las ventallas estaban arrambadas a la paret, esperant la

má d'en Llorens. Avuy las posaria ella per primera volta. L'idea de la soletat y l'abandono torná á repèndrela y tot ensemps se li presentá lo perdó, la reconciliació, com una vera necessitat. ¡Ah, si en Llorens ho sabés!

Obrí. La claror del carrer se vessá dins de la botiga y l'ombra llarga de duas personas sumillá l'enrajolat. La planxadora ofegá un crit de sorpresa y baixá tremolosa del dintell. Havía vist al seu marit despèndres d'una porta del vehinat y plantàrseli al costat, blanch com un ciri.

L'Agneta s'arrambá al cayre interior d'una fulla de la porta, lo cap baix, la vista á terra. En Llorens mantingué sa corpulent figura plantada al dintell, entremitj dels montants que sostenían las ventallas. Sa actitud era entre amenassant y despreciativa. D'una sola ullada amidá á sa muller, que seguía arraulida sens mirarlo, y preguntá ab fingida calma:

— ¿Se pot entrar?

— Llorens, ets á casa teva, — gosá á dir la planxadora, cada cop més humil y avergonyida.

En Llorens entrá, s'aturá, clavats los ulls en sa muller, y arreu no pará fins á la cuyna, qu'era al costat de la rebotiga. Mut y agitat, va seures en la primera cadira, los colzes clavats als genolls, las mans sostenint son cap, del qual acabava de caure un aixafat barret. En la lleixa del davant estavan apiladas sas eynas de carnicer, tallants y ganivetas de varias dimensions y formas. L'Agneta seguía arraulida en aquell cayre de porta, plena de confusió: ell esperava; un y altra refugían l'escándol, però era evident qu'en Llorens promouria una escena forta. May l'havía vist tan trasmutat.

NARCÍS OLLER

(Acabaré)

MONTSERRAT EN LA POSTA DE SOL

FANTASIA

Quan gira cabussant á la vesprada
del sol la fulguranta lluentó'
darrera l'alta serra ponentina,
apar que gira 'l més fantástich món.
Ciclópeas, feixugas fondaladas,
de timbas y més timbas enderroch,
rodolan; com atretas per l'abisme,
s'esbullan tot cayent á tomballons.
En mitj de las agullas de pudinga,
rocam poétich s'esllavissa en forn
de lava; foguejant, ardent Vesuvi
qu'en flamas espataga, llamps y trons.
Quan una timba la claror omplena,
devalla á l'altra tot vessant pe'l lloch;
la que era vermellosa clariana,
se torna de la nit mantell paurós.
Com l'ample mar desfet per la tempesta
rebat contra las concas sa maror,
y en mitj de blanca escuma surt ayrosa
la toska roca que no 's dobla al cop;
de Montserrat així l'espadat cingle
de l'onada surant al tornat coll,
s'enlayra sobre un mar de flamaradas
ab que tot jorn l'embolca 'l daurat sol.
Y l'áliga fugint de l'alta cima
per relliscar al dols gronxar del vol,
la Léucada taiment pareix de Safo
quan s'abalansa de la mar al fons.
Magnífich y fantástich panorama!
¡Ditada del saber del Criador!

¡Qué ets enciser ¡oh Montserrat! al cáurer
per dintre ta fossana 'l sol hermós!
Mes ¡ay! s'apaga aquell volcá ple d'iras,
y entre las ombas la montanya 's clou:
dretas s'oviran cap al cel aquellas
cingleras exaltadas, que grahons
assemblan per arrebassar lo trono
d'Aquell que regna sobre 'ls núvols d'or.
Sota un turbant de negre cortinatje
¡basarda fa 'l mirarho! los turons
com pins de verda fulla balandrejan,
empesos pe'l llaveig més amorós.
Tremola 'l mont, y l'escambell li manca,
y á son bell peu se bada negre gorch....
¿l engolirá l'abisme?... no s'enfonza,
que 'l peu li serva un Deu tot poderós.

JOSEPH CALONGE E.

RAMON LULL

DISCURS LLEGIT Á L' INSTITUT DE LAS BALEARS

(Acabament)

Però aquest misticisme seu, com que dona per base y supost una doctrina metafísica, no anula 'ls drets del enteniment, qu' arriba abans que la voluntat á la presencia del Amat, anch que corran tots dos com en certámen. La llum del Amor ilumina 'ls viarans, llarchs y perillosos, plens de consideracions, sospirs y plants, per hont l'Amich busca á son Amat; però aquests viarans l'enteniment es qui 'ls recorre. La naturalesa del amor místich ningú l'ha definida tan profundament com Ramon Lull, quan diu qu' es *medi entre creencia è inteligencia, entre fe y ciencia*. Lo solitari mallorquí declara qu' ell es home d'amors, qu' en lo amor nasqué, y que l'amor lo criá en sos pits, y que de l'amor ve, y qu' en l'amor habita. Sa ciencia, com de la seva ho deya 'l Sócrates platónich, es sols una *tenue sabiduría de amor*, però *sabiduría* al cap de-vall, adquisició y exercici de la ment iluminada per la fe y encesa per la caritat. Aqueix amor, clar, net y sutil, senzill y fort, hermós y esplèndit, rich en nous pensaments y en antichs recorts, conduheix á l'unió extática en que lo Amich y l'Amat se fan *una* actualitat en essencia, quedant alhora *distints y concordants*. ¡Erotisme estrany y diví, én que las hermosuras y excelencias del Amat se congregan en lo cor del Amich, sens que la personalitat d'aquest s'aniquile ni 's destruesca en una especie de *nirwana* búdich ó quietista, perque sols los junta y traba en un la voluntat, vigorosa, infinita y eterna, del Amat!

Tota aquesta concepció d'unitat y d'armonía va envolta en lo mantell oriental d'una poesia colorista y ardent, filla lligítima del Epitalami de Salomó; però no exempta tampoch de reminiscencias dels poetas profans de l'Etat Mitjana, y especialment dels trobadors provensals. Lull congrega de tots cantons los perfums més penetrants, infundidors de dols llanguiment y suau deliqui, que fan defallir d'amors al Amich; las flors del verger, hont los aucells, cantant l'aubada, donan al solitari enteniment d'amor; y juntantho tot, com en un feix de mirra, tot ho realsa y santifica llensantho á las plantas del Amat, y de tot sols ne queda un núvol d'encens, qu' axecantse suaument, cubreix y defensa de las miradas profanas l'ápice de la ment, lo centre de l'ánima, verdader tálam d'amors, hont Deu y l'ánima 's fan una metexa cosa per trasformació participant.

Com á camí per aquesta filosofia mística, funda

Lull una teodicea racional y propedèutica, qu' es una de las parts més originals y també un dels esculls del sistema. Vol probar per rahons naturals los dogmas de la fe; vol convèncer als gentils y als juheus de la veritat dels miracles, y vol convèncels per principis universals, qu' ells y tothom han de admetre. Lull dexa intacte 'l misteri, no intenta penetrar en los arcans y retrahiments de Deu ab ulls profans, no posa en tela de judici lo qu' es de fe, accepta 'l dogma, però vol probarlo *a posteriori*, en quant alcansan las forsas naturals de la rahó. Sa doctrina es lo polo oposat del tradicionalisme, sistema empírich y degradant que nega en nosaltres lo que Sant Thomás anomena *participació de la llum increada*. Si Lull intentés construir la religió *a priori*, sa empresa, á més d'insensata, fora herética. Però Lull y son dexeble Sabunde no fan més qu' estremar lo principi de Sant Anselm *fides quaerens intellectum*. Van molt més lluný, es cert, que l'autor del *Monologium* y del *Proslogium*, però al imaginarse aquella escala d'infinites grahons, hont successivament van estampantse 'l peu de la fe y l' de l'enteniment, no arriban may á esborrar los límits de fe y ciencia, puix la primera segueix sobrenadant com l'oli sobre l'aygua. Quan se llegexen en Ramon Lull, y especialment en son tractat *Libre dels Articles de la fe Cathòlica*, aquexas probas, tan enginyosas com febles, de la Trinitat y de l'Encarnació, basadas especialment en la profunda teoria del amor y de sa *espiració y difusió* infinitas, lo enteniment no 's convens, però tota ánima creyent admira al filosòph y s' enamora del home, esclamant ab lo poeta: «jo am al qui desitja lo impossible.» La filosofia de Lull es certament menys segura y metòdica que la de Sant Thomás; però al fi es filosofia cristiana, es una de las portas de diamant que guían á la celestial Jerusalem.

¿Per què no conservar-la y restaurarla, senyors? Restaurarla dich, no en lo sentit de sumissió servil que no 's deu á la paraula de cap home, per sant y sabi que sia; no en lo sentit, tampoch, de vana restauració arqueològica y erudita, perque al fi es una doctrina escolástica del segle XIII, en la qual ha envellit tot lo qu' es extern: lo método, la llengua, 'l tecnicisme, las classificacions; y no hi há forsa humana bastant pera axecar aquexas cosas de la pols de son sepulcre, ni 'ls segles passan debades, ni 's limitan á transmètres los uns als altres la antorxa de la ciencia, com los antichs corredors en l'estadi s'anavan passant las llantias de má en má. Los fonaments del edifici de la ciencia permanexen inmvils, anch que molta gent vulla minarlos y negue la realitat á la matexa ciencia; però, quants y quants cossos d'edifici no s'hi han afegit del segle XVI ensá! La ciencia es progressiva per sa matexa índole: ja ho pressentí nostre Séneca, 'l més antich dels filosòphs ibèrichs. «*Multum etiam posteris relictum est.*» Ni que fos cert, com diuhen los escèptichs, que la veritat está en un pou, res hi hauria més preciós que la veritat, perque 'l mateix treball de buscarla es lley de progrés y font de vida. Però 'l progrés sols es fecon quan se realisa per desenrotllament intern y orgánich, no per sobreposició d'elements estranys. Y si hi há una tradició filosòfica á Espanya, com hi es, á mon entendre, sols será efíca la nostra educació y l'aprenentatje que fem de las doctrinas estranyas, quan hagem conegut é interpretat ab ample sentit las nostras. No 's tracta de girar los ulls á una ciutat qu' hem dexat enrera, ab perill de convertimos en estatua de sal, com la muller de Lot; sinó de conèixer ab amor de fills la ciutat espiritual en que nasquérem, y compararla ab las altrás ciutats quals murallas se 'ns axecan al davant nostre.

Quan, temps há, intentí fixar las notas características de la filosofia espanyola, trobí en ella duas corrents quasi en igual grau poderosas, però que may han arribat á confondre sas ayguas: l'*esperit crítich*, y l'*esperit armónich*, l'*esperit* de Lluís Vi-

ves y l'esperit de Ramon Lull, la tendència psicològica experimental y la tendència ontològica y sintètica. ¿En quin revol arribaran a juntarse? ¿Quin serà 'l gran filòsof de la rassa qu' escriurà de nou l'ascens y descens del enteniment? ¿Qui sab si abocant en lo lulisme 'l riu de la ciència experimental, y substituint sa mala y atrassada física y sa psicologia deficient per la física y la psicologia del nostre temps, é interpretant la part metafísica com l'interpretaria 'l meteix Lull si avuy vivia, arribariam a la constitució d' una especie d' hegelianisme cristià? ¿Qui sab si la fórmula *onto-psicològica*, la bandera de pau entre Platon y Aristòtil, axecada en lo xvi segle per Leon Hebreo y Fox Morcillo, serà la fórmula definitiva baix la qual se desenrotlle la ciència espanyola?

Llavors (y dexèume fantasiar lliurement lo que 'ls venidors potsers veuran complert) tornaran a axecarse las cátedras de vostra antiga y gloriosa Universitat Luliana, y tornaran a ressonar las veus dels vostres doctors en aquest jardí de las Hespérides, sota aquest cel transparent y lluminós com lo de las illas gregas, y deyant las clàssicas y serenas onas del Mediterrá, qu' us portaran veus d' enèrgica simpatía desde Valencia, bressol de Vives, y desde Catalunya, bressol de Balma. Llavors se estremiran d' alegria en sa oblidada tomba 'ls ossos de la noble dama mallorquina qui per primera vegada obrí y dotá cátedras pera l' ensenyansa del lulisme. Y com que llavors (podem esperarho confiadament) ja haurá dit Roma sa última y definitiva paraula, posant a Ramon Lull en lo meteix catàlech en que están Sant Agustí y Sant Thomás, vindran los futurs pensadors espanyols, en peregrinació ahora devota y científica, a Sant Francesch y a Miramar y a Randa, buscant ansiosos las petjadas del mestre en los feréstechs penyals y en las arenas de la costa, interrogant a sa venerable estàtua jacent y recullint fins l' últim borrall de sos dispersos escrits.

He dit.

M. MENÉNDEZ PELAYO

FESTÍ EN LAS VORAS DEL RHON

(DE ALECSANDRI)

Eram allí cinch Felibres
reunits en un festí,
alegres com aucells lliures
al sonriurer del matí.
Del Rhôn era en la vorera,
de primavera en bell jorn
y auell de veu falaguera
xarrotejava al entorn.

Lo cor canta, l' esguart brilla,
prenent part á festa real,
entre Gras y Roumanille
y Bonaparte y Mistral.
Del Rhôn era en la vorera,
just al davant d' Avinyó;
l' Amistat, madona vera,
me prengué per companyó.

Bebíam per la Provensa,
bebíam per mon país,
per la noble y gaya ciència,
pe'ls llatins com ferro units.
Del Rhôn era en la vorera,
una águila al cel volava,

y en lo fons, ab polsaguera,
lo Ventour s' iluminava.

Lo riu de corrent superba,
responent á nostra veu,
digué: — ¡Coratje! 'l bri d' herba
tornas roure, quan vol Deu.—
Del Rhôn era en la vorera,
y l' aygua corrents passava,
y mon cor, que ho reverbera,
envers la gloria 's llensava.

¡Oh festí ple d' alegrías!
¡Oh bell jorn ple d' avenir!
A abdós penso nit y día
y no tinch més qu' un desitj:
del Rhôn aná' á la vorera,
saludar llochs tan bonichs
y á Estela, la missatjera
dels Felibres mos amichs!

J. BLANCH Y ROMANÍ

CARRETERA PROVINCIAL

DE ESPARRAGUERA Á MANRESA AB RAMAL Á OLESA.

Los catorze kilómetres d' aquesta carretera, inaugurats en 23 d' Octubre prop-passat, forman part d' una de las arterias que ha d' unir la ciutat de Manresa ab la important vila d' Esparraguera, posant en comunicació un bon número de fàbricas mogudas per sa vorera dreta y esquerra, que fins ara estaban poch menos que incomunicadas. Avuy per avuy, dita carretera mor prop de la estació de Monistrol, un xich més avall, ab la qual s' embranca, deixant a sa esquerra la que va al Montserrat. Lo día en que 's realisi lo projecte total, serà sens dubte una de las de més tránzit de nostra provincia.

Las obras de fábrica de més importancia son: lo pont d' un sol ull, de 20 metres de llum, sobre la riera de Guardiola, y lo de Castellbell, de 166 metres de llargada y 15 d' alsada, ab cinch archs escarsers de 16 metres, aditats d' un sisé pera franquejar lo pas al aygua de la presa que mou la maquinaria de casa Burés. Es una obra de fábrica esbelta y la més important de quantas se n' han construït fins ara per compte de la Corporació Provincial, corresponent al plan de carreteras aprovat fa sis ó set anys. No costa gayre més d' uns trenta mil duros.

Lo citat pont es lo primer dels construïts sobre 'l Llobregat, sobre qual riu n' hi han d' anar tres més, que son: lo de Miralles, en la carretera de Montesquiú á Berga, en construcció; lo de la carretera de Sentmanat á Sant Sadurn de Noya, 34 metres més avall del pont del Diable de Martorell, en estudi; y 'l que ha d' unir las importants poblacions d' Olesa de Montserrat y Esparraguera, que está en projecte.

A la recepció del de Castellbell hi assistí lo diputat provincial per aquell districte de Manresa, don Joaquin Soler y Arola; don Fidel Poal, representant del de Tarrassa; don Joan Prats y don Joseph Collaso, dels de Barcelona; don Adolf Puigxuriguier, jefe de la secció de Foment de la Excm. Corporació Provincial, y l' enginyer-jefe de la mateixa, don Melcior de Palau, autor de la sobredita obra. Lo citat pont, alsat pel contractista don Vicens Planella, baix la direcció dels facultatius don Essequiel

Porcel y don Emili Respell, s' ha construït en poch més d' un any.

Comensant la carretera per Manresa y baixant per la vorera dreta del riu, uneix «La Farinera» dels senyors Casajoana y companyia y las fàbricas de filats y teixits del senyor Vives, la del senyor Henrich, la del senyor Monteys, la dels senyors Burés germans, la de Ricart y la de Salgot. A la esquerra, las dels senyors Font, la de Vinyals, la de Serralera y la de Padró, també de filats y teixits.

A la arribada á la estació de Monistrol hi havia 'ls ajuntaments de Castellbell y Vilar, l' alcalde y 'l secretari de Manresa, senyor Tamaro; lo director del Banch de la mateixa, senyor Solá, y 'l administrador, senyor Gallifa; l' arxiver-d' aquell municipi, don Leonci Soler; l' ex-diputat provincial y á Corts, senyor Mas y Martínez, y altrás personas d' aquella ciutat, aixís com també l' alcalde de Monistrol.

No hi faltá la corresponent salva d' escopetadas al entrar á la carretera nova, aixís com la tradicional tronada, á que son tan aficionats los manresans, al passar lo nou pont, guarnit ab arcadas de mata, rematant ab l' escut de Catalunya y ab dedicatorias de «La Agricultura é Industria á la Excm. Diputación Provincial de Barcelona.»

La comitiva 's dirigí al antich palau de Castellbell, ahont lo senyor marqués del mateix nom y 'ls fabricants senyors Ricart y Burés la obsequiaren ab un espléndit dinar, servit per lo restaurant Justin, fent los honors de la taula la senyora marquesa y donya Eularia Regordosa de Burés.

Desde 'l pla del espadat palau, habitat per masovers y mitx abandonat á la intemperie, formant una península ab lo riu, lloch d' ahont pren lo nom fa més d' un miler d' anys lo marquesat, se disfruta de tan bell com grandió panorama, en lo que predomina la típica montanya del Montserrat, destacantse las poblacions de Sant Vicens de Castellet, Castellbell y Vilar, tenint á sos peus la iglesia ahont se guardan, en magnífich vas de pedra labrada, las despullas del primer marqués; qual rectoria ha arreglat lo senyor Burés; los ponts, nou y vell, aquest últim que recorda al del Diable, encara que de punt rodó, y lo Llobregat, al costat de quals ayguas corrents hi há la verdadera colonia nascuda de la fábrica dels senyors Burés germans; punt desde ahont se despedí ab una tronada á la comitiva y ahont hi há de nova planta la Casa Consistorial de Castellbell y Vilar, aquell día engalanada, ab motiu de la inauguració de la citada carretera.

Una vegada més hem d' enaltir á la Excm. Diputació de Barcelona, que ab tant profit y acert emplea lo que 'ls pobles portan á son erari, tornantlos lo cent per un, mercé á las molts y ben estudiadas carreteras que construïx.

¡Quin contrast! Mentres á la arribada del castell sos moradors besavan las mans, mitx ajenollats, á sos casi desconeguts amos, las alenadas de fum de la fabrica vehina s' enlayraven pe' l damunt d' ell, escampantse per la immensitat del espay.

FRANCISCO X. TOBELLA

Octubre de 1884.

CARITAT

POESIES DE

MOSSEN JACINTO VERDAGUER

2 PESSETES

Se ven en les principals llibrerías

J. SARDÀ

NOVA EDICIÓ **PIFERRER** ACABA DE SORTIR

NECROLOGÍA

LLEGIDA EN LA VETLLADA QUE CELEBRÁ 'L 26 DE NOVEMBRE DE 1884
LA ASSOCIACIÓ CATALANISTA D' EXCURSIONS CIENTÍFICAS

Se ven á 4 rals en l' Administració de LA ILUSTRACIÓ CATALANA y en las principals llibrerías.

ACABA DE SORTIR

SEGONA EDICIÓ **LA COPA** SEGONA EDICIÓ

BRINDIS Y CANSONS PER FRANCESCH MATHEU

Preu: 6 rals

Un volum elegantment imprés sobre paper de fil.
Llibreria d' Atvar Verdaguer, Rambla del Mitx, 5,
y Administració de LA ILUSTRACIÓ CATALANA.

Aquesta llegendeta en vers, elegantment ilustrada ab 25 láminas fototípicas y diferents grabats, tot tirat ab varietat de tintas sobre magnífich paper Japon, formarà un volumet ricament enquadernat que 's publicarà immediatament y del qual se n' está fent una curtíssima tirada.

A pesar del luxo inusitat de l' obra, las personas que desitjen adquirirla poden suscriureshi desd' ara en l' Administració de LA ILUSTRACIÓ CATALANA, al preu de 40 rals.

Los suscriptors a LA ILUSTRACIÓ CATALANA obtindrán una rebaxa de la meytat de preu, podent per lo tant adquirirla per sols 20 rals.

Una edició especial de la mateixa obra, feta sobre pergamí, 's reservarà pera las personas que 's suscrigan abans de la publicació, á rahó de 100 rals l' exemplar.

PUBLICACIONES CATALANAS

	Mes	Trimestre	Semestre	Any
LA ILUSTRACIÓ CATALANA.	6 rals	18 rals	32 rals	60 rals
LA RENAIXENSA. Diari de Catalunya. 2 edicions.	8 >	24 >	48 >	96 >
LA VEU DEL MONTSERRAT. Setmanari vigatà.	2 >	6 >	12 >	20 >
L' AVENS. Revista quinzenal de literatura y art.	>	>	12 >	20 >
REVISTA LITERARIA. Periódich mensual.	>	>	>	12 >
L' ARCH DE SANT MARTÍ. Periódich setmanal.	4 >	12 >	>	>

ESCRITOS ECONÓMICOS

DEL

EXCMO. SR. D. JUAN GÜELL Y FERRER

Aquest elegant volum se troba de venda en las llibrerías de Mayol, *carrer de Fernando*; Barcelonesa, *Llibreria*; Verdaguer, *Rambla del Mitx*; Niubó, *Espasera*; y Puig, *Plassa Nova*.

HISTORIA DEL AMPURDAN

ESTUDIO DE LA CIVILIZACION EN LAS COMARCAS DEL NORESTE DE CATALUÑA

POR D. JOSÉ PELLA Y FORGAS

Se publica en fascicles de 100 planas á 3 pessetas quiscun y 's ven en las principals llibrerías de Barcelona y Girona. Per l' Alt Ampurdá E. Trayter, Figueras; pel Baix Ampurdá J. de Carreras, La Bisbal.

TALLERS DE REPRODUCCIONS ARTÍSTICAS

212 — GRANVIA — 212
BARCELONA

THOMAS

14 — CANUDA — 14
BARCELONA

FOTOGRAFAT Y FOTOTIPIA

Reproduccions tipográficas de dibuixos de totas classes, cartas geográficas, planos, música, estamperia, fondos d' accions, etc., etc.

PROCEDIMENT NOU DE GRABAT QUÍMICH

pera la reproducció directa d' objectes presos del natural, vistas, monuments, quadros, aquarelas bronzes, medallas, tapicerías y tota classe de catálechs artístichs é industrials

LA ILUSTRACIÓ CATALANA

Desitjosa aquesta Empresa de complaure als suscriptors, ha encarregat á un acreditat taller d' enquadernacions la confecció de luxosas tapas, tant pera enquadernar los números corresponents al any passat com pera l' exposició de números solts, que pot oferir en Barcelona al preus següents:

TAPAS ab dibuixos daurats y negres, cantoneras y claus de metall, llom de xagri y tela inglesa, propias pera casinos, cafés, etc., etc.	Rs. 36
ENQUADERNACIÓ del volum del passat any ab tapas de gran luxo.	» 36
TAPAS solas, tela inglesa, pera l' enquadernació de volums.	» 22
Ademés podem oferir alguns exemplars que quedan de la colecció completa de LA ILUSTRACIÓ CATALANA als preus de	
COLECCIÓ COMPLETA dels quatre anys, enquadernada (3 volums).	» 324
COLECCIÓ COMPLETA dels quatre anys, sense enquadernar.	» 220

Las demandas se dirigidán á l' Administració, Jovellanos, 2, principal.—BARCELONA